

park

novomeški mladinski časopis
št. 4-5, letnik II, december-januar 1998

Arhitekt

Stanko Rohrman

(1899 - 1973 - 1999)

Na prehodu devetnajstega stoletja v dvajseto so se v Novem mestu rodili kar trije tudi za širši prostor nadvse pomembni arhitekti. Novo mesto je leta 1907 povilo arhitekta Edvarda Ravnikarja, leta 1904 arhitekta in udeleženca "Novomeške pomladi" Marjana Mušiča, kot prvi med tremi pa se je tu rodil, le dobra dva meseca za olimpijcem Leonom Štukljem, arhitekt Stanko Rohrman. V prihodnjem mesecu, natančneje 24.1.1999, se bomo torej lahko ponosno spomnili na tega na Grmu, tedaj še pri Novem mestu, rojenega arhitekta, morda širši javnosti malo manj znanega kot ostala dva, toda vseeno arhitekta, ki je nezanemarljivo označil slovensko arhitekturo s svojimi deli.

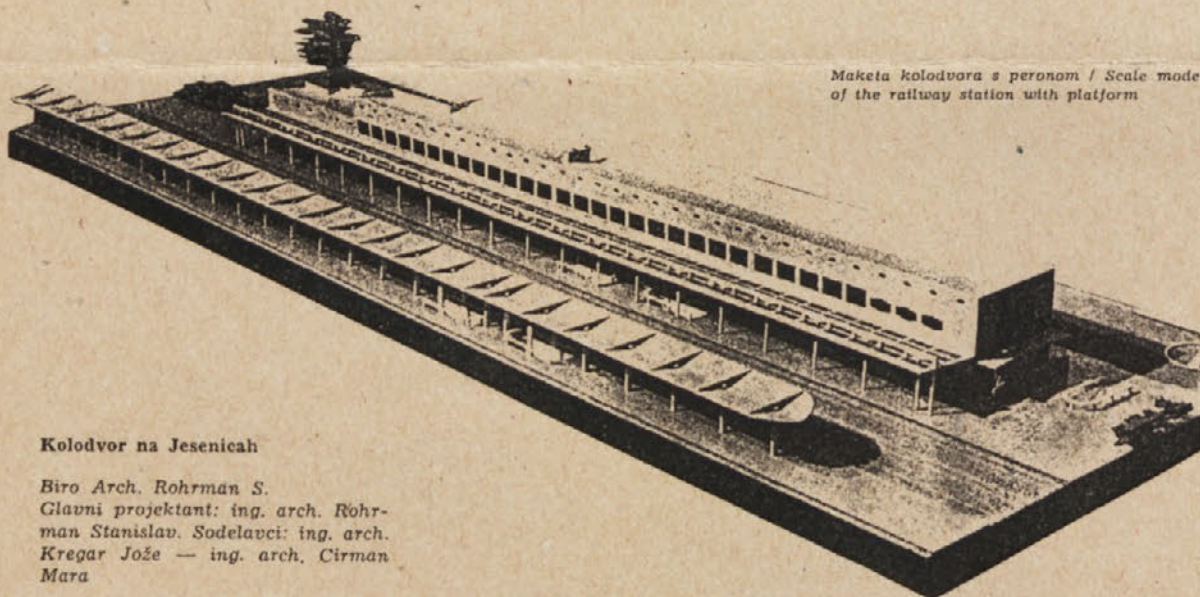
Rohrmanova pot arhitekturnega izobraževanja se ni začela na ljubljanski šoli za arhitekturo, tako kot je bil to primer pri nekoliko mlajših Marjanu Mušiču in Edvardu Ravnikarju. V času, ko se je šele snovala ljubljanska arhitekturna šola na komaj ustanovljeni Univerzi pod vodstvom arhitekta Ivana Vurnika, ki je pritegnil v Ljubljano tudi Jožeta Plečnika, in v trenutku, ko je svet v Weimarju dobil slavno šolo novodobnega umevanja umetnosti in arhitekture - Bauhaus, je Stanko Rohrman med letoma 1919 in 1922 študiral v tedaj že zelo Plečnikovi Pragi (Plečnik je

Hotel Slon

Filozofska fakulteta

foto: Tomaž Grdin

Maketa kolodvora s peronom / Scale model of the railway station with platform

Kolodvor na Jesenicah

Biro Arch. Rohrman S.
Glavni projektant: ing. arch. Rohrman Stanislav. Sodelavci: ing. arch. Kregar Jože — ing. arch. Cirman Mara

bil namreč leta 1920 imenovan za "arhitekta praškega gradu") na Tehnični visoki šoli, ter nato dve leti še v Münchnu, leta 1927 pa je vendarle v Ljubljani diplomiral pri profesorju Ivanu Vurniku ter se nato za krajši čas pri njem tudi zaposlil, delal pa je tudi v gradbenem podjetju inženirja Frana Tavčarja v Ljubljani.

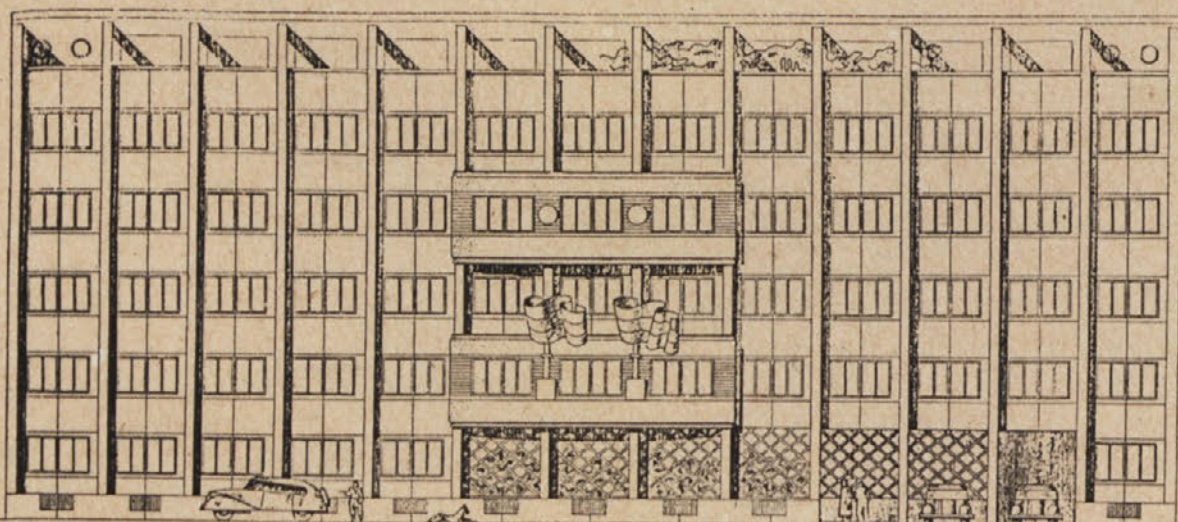
Že leta 1931 je mladi arhitekt Rohrman osnoval svoj lastni atelje, kar tedaj ni bila ravno praksa mladih arhitektov. Pa vendarle je razmeroma uspešno v svobodnem poklicu deloval vse do konca druge svetovne vojne.

Stanko Rohrman je bil vseskozi pristaš načel moderne arhitekture oz. funkcionalizma, Fran Šijanec ga je v knjigi *Sodobna slovenska likovna umetnost* označil kot enega "prvih in najmarkantnejših predstavnikov sodobnega arhitekturnega gibanja", ter dejal, da je govorica Rohrmanove arhitekture "stvarna in iskrena, njena delikatno poudarjena modernost ni prav nič iskana in vsiljena, pač pa je posledica spontano delujoče intuicije v dojemanju novih materialnih, konstruktivnih in estetskih činiteljev". Da je slednje res, le da najbrž ne bi smeli govoriti o kakšni spontanosti in intuiciji, pa nenazadnje dokazujejo tudi besede samega Rohrmana iz leta 1930, ko je dejal: "Metoda ustvarjanja moderne arhitekture je slična metodi moderne mehanične produkcije. Arhitektura naj se ravna po teh principih in mora delovati v celoti, kakor v podrobnostih kot živo telo, ki kaže sledove velike discipline... Iz te notranje organizacije ustvarimo šele zunanost, ki ne sme biti nič drugega kot odsev notranjosti."

Vse to se je gotovo odražalo že v njegovih ranih projektih, kot so bile denimo vile v Ljubljani (pri nekaterih sodeluje tudi z arhitektom Borisom Kobetom): vila Neuberger, vila Dedek, vila Rems, kot tudi in še bolj kasneje, ko Rohrman aktivno sodeluje na natečajih po Jugoslaviji in nekaj projektov tudi izvede. V zvezi z natečajem umetnostni kritik Stane Bernik omenja tudi, da je Rohrman v času udeleževanja številnih slovenskih in jugoslovanskih natečajev navezal tesne stike z vodilnim srbskim modernistom Nikolo Dobrovičem. Seveda pa Rohrman z Dobrovičem dejansko družil že njuno skupno obiskovanje Tehnične visoke šole v Pragi v letih med 1919 in 1922 (oz. 1923).

Med udeleževanjem natečajev in neodvisno od njih je torej kar nekaj projektov tudi uspešno izvedel. Gotovo so, če jih seveda omenimo le nekaj, vidnejši med njimi ljubljanski hotel Slon na zgornjem delu Čopove ulice v Ljubljani (1935-1937), ter na nasprotnem koncu taiste ulice oz. na Prešernovem trgu tudi Mayerjeva palača oz. tedaj veletrgovina (1937-38). Njegova je tudi stavba, ki jo obiskuje nemalo Novomeščanov, namreč Filozofska fakulteta v Ljubljani na Aškerčevi ulici (1959-63). Prav tako po vojni, ko je postal leta 1951 tudi prvi predsednik Zveze arhitektov Slovenije, je na Jesenicah udeležil projekt železniške postaje ter več stanovanjskih blokov (1954), v Velenju hotel Paka (1960), še prej pa tudi palačo tedanjega Državnega sekretariata za gospodarstvo na Gregorčičevi ulici v Ljubljani (1947-49).

Stanislav Rohrman je umrl v Ljubljani, 29. 3. 1973. Njegovi projekti pa — z arhitekturo je ponavadi tako — še vedno živijo in govore o našem rojaku, ki je razumel čas, v katerem je živel in katerega arhitektura to tudi jasno odraža.

Fasada ob Gregorčičevi ulici

ADMINISTRATIVNA ZGRADBA V LJUBLJANI

Projektant ing. arch. Stanislav Rohrman

Tomaž Levičar

Železno dobo razdelimo v starejšo (halštatsko obdobje) in mlajšo (latensko obdobje - po najdišču La Tene v Švici), ki ju na obravnavanem območju nejasno ločuje čas okoli leta 300 pr. n. št., ko so se tudi pri nas pojavila keltska plemena, ki so do tedaj obvladovala večji del zahodne Evrope. Kulturološko jo opredeljuje začetek množične uporabe železnih izdelkov. Železna doba Evrope v geografskem smislu obsega prostor vzhodne, srednje in dela zahodne Evrope v obdobju prvega tisočletja pr. n. št. To je čas strmega vzpona grške civilizacije ter razcveta Etruščanov na Italiskem polotoku.

V notranjosti Evrope je po koncu kulture žarnih grobišč nastala halštatska kultura, ki je dobila ime po gornjeavstrijskem kraju Hallstatt. Prišlo je do oblikovanja treh halštatskih kulturnih krogov, ki so obsegali posamezna področja: zahodni (območje Nemčije, Švice, vzhodne Francije), vzhodni (območje Češke, Poljske, vzhodne Avstrije in Madžarske) ter jugovzhodni halštatski kulturni krog (Slovenija, Istra, Avstrija, del severne Italije). Tudi v Sloveniji je bila v začetku prvega tisočletja pr. n. št. prisotna kultura žarnih grobišč. Prevladujoča kovina je bila bron, v 9. stoletju pr. n. št. pa so se že začeli pojavljati predmeti, izdelani iz železa.

Kot danes, ko je ozemlje Slovenije razdeljeno na več pokrajin, lahko tudi v času starejše železne dobe ločimo več kulturnih skupin. Štajerska skupina zajema področje Podravja, Pomurja in Savinjski predel, notranjska jugozahodni del Slovenije s Tržaškim Krasom in Slovensko Istro, svetolucijska porečje Soče s pritoki in Bohinjski kot, ljubljanska Ljubljansko kotlino in večji del Gorenjske, koroška pa obsega najdišča, ki večinoma leže v sosednji Avstriji. Najpomembnejša in najmočnejša je Dolenjska skupina, ki obsega najdišča med Savo in Kolpo ter med Ljubljano na vzhodu in izlivom Krke v Savo na zahodu. Glavnina najdišč dolenjske skupine leži v dolini reke Krke ali na bližnjem gričevnatem svetu: Libno pri Krškem, Vinji vrh, Brezje, Mokronog, Cvinger pri Dolenjskih Toplicah, Magdalenska gora, Novo mesto, Vinica, Kučar pri Podzemlju...

Novo mesto predstavlja arheološko zelo bogat prostor. Do sedaj najdeni ostanki dokazujejo naseljenost prostora od pozne bronaste dobe do začetka mlajše železne dobe. Posamezna nahajališča so odkrivali slučajno ali načrtno od konca prejšnjega stoletja naprej. Veliko nahajališč je bilo prizadetih - predvsem zaradi posledic kmetijstva in vojaških posegov med drugo svetovno vojno. Največje arheološko najdišče je prazgodovinska nekropola na Kapiteljski njivi. Najstarejši pokopi na tej nekropoli segajo v čas pozne bronaste dobe, nadaljujejo se v starejši železni dobi in s skoraj šesto planožganih grobov končujejo v mlajši železni dobi.

Grobišče Kapiteljska njiva se razprostira na 2-3 hektarje veliki površini, ki jo danes prekrivajo njive in travniki. Prvi izkopi so bili izvršeni že leta 1894. Ta material se danes nahaja v muzeju na Dunaju. Zaščitno in načrtno izkopavanje pa začne leta 1983 takratni kustos Dolenjskega muzeja Tone Knez. Velike zemljene gomile na površju niso več zaznavne - skozi leta so jih sploščila kmetijska dela in erozija. Pravo predstavo o dimenzijah gomile dobimo šele po celotnem izkopu, ko se v tlorisu pojavijo pravokotni grobovi. Zemlja na Kapiteljski njivi vsebuje veliko količino kislín, kar ima za posledico razgradnjo organskih ostankov v grobu. Doslej je bilo na Kapiteljski njivi najdenih in raziskanih deset rodovno-družinskih gomil.

Gomile so v tlorisu okrogle oblike s premerom od 10 do 35m in so bile nasute iz zemlje brez kamenja. V času nastanka so merile do 10m v višino, najpogosteje pa le nekaj metrov. V že nasute gomile so takratni prebivalci izkopali grobove, ki so jih obložili z deskami in vanje položili truplo pokojnika ter predmete, ki jih je umrlí uporabljal v vsakdanjem življenju. Grobovi so bili nanizani tangencialno po obodu gomile, pri čemer so se lahko medsebojno prekrivali ali sekali. Redkost in izjemo predstavljajo centralni grobovi sredi gomile. Gomila predstavlja rodovno-družinsko grobnico, v katero je pokopavanje potekalo tudi več kot tristo let.

Grobovi so vsebovali pridane predmete, ki so se ločevali glede na spol in status pokojnika. Tako razlikujemo moške in ženske grobove, včasih tudi otroške; socialni poožaj pa opredeljuje število pridanih predmetov, njihova vrsta in materiali, iz katerega so bili predmeti izdelani. Grobni pridatki nam govorijo o socialni razslojenosti halštatske družbe, kjer je vrhni sloj, t.i. halštatski knezi, obvladoval rodovno skupnost. Blagostanje tistega časa je izpričano z množico steklenega, jantarnega in kovinskega nakita. Predmete, ki so bili pridani v grobove, lahko razdelimo v naslednje skupine: lončevina, nakit (steklene kroglice, ogrlice iz jantarja, obročast bronast nakit, bronaste fibule, nakit iz plemenitih kovin), orožje, kovinsko posodje. Večina predmetov je poškodovanih. Poškodbe so lahko posledica vplivov človeka ali narave (zrmzal, kisline v zemlji in dežju). S preučevanjem ritualov in načina polaganja predmetov v grobove pokojnikov se je v precejšnji meri izrisal socialni prerez tedanje družbe, ki ji je vladal aristokratski razred halštatskih knezov.

Konec halštatske družbe na Dolenjskem lahko pojasnimo z vdorom keltskih plemen v 3. st. pr. n. št., ko so se na Kapiteljski njivi pojavili žgani grobovi. V grobovih se pojavi novo orožje: dolgi dvorezni meči v železnih ornamentiranih nožnicah, ki so praviloma obredno zviti, ter leseni štiti s štítno grbo.

Nekropola Kapiteljska njiva

Novo mesto v železni dobi...

gomila z grobnimi jamami

Razstava: uspeh ali neizkoriščena priložnost

V začetku oktobra je bila v Dolenjskem muzeju v Novem mestu zaprta arheološka razstava Kapiteljska njiva Novo mesto. Razstava je v času od 28. novembra 1997, ko je bila odprta, v širši laični in strokovni javnosti vzbudila velik odmev. Zahvala za to gre v prvi vrsti razstavljenim eksponatom ter dejavnostim ob razstavi, ki so razstavo ustrezno predstavile javnosti.

bronasta zajemalka - cedilo

Razstavo si je ogledalo 14.235 obiskovalcev, od tega 10% tujcev, kar predstavlja za novomeške razmere izjemen dosežek. Dobra polovica obiskovalcev si je razstavo ogledala znotraj organiziranih skupin. Večino skupin so predstavljale organizirane skupine učencev raznih šol, pomemben delež pri obisku pa predstavljajo tudi obiskovalci, ki so jih na razstavo pripeljala Krkina Zdravilišča - ta so razstavo vključila v redno ponudbo za goste zdravilišč in Hotelov Otočec.

jantarni jagodi - ovnovi glavici

Vodstvo muzeja ne glede na prej omenjene številke ostaja mnenja, da mesto oziroma odgovorni v mestni upravi te razstave niso dovolj promovirali niti izkoristili za predstavitev mesta, ki ni le »prestolnica cvička«, ampak tudi pomembno arheološko nahajališče starejše železne dobe.

Razstava je del projekta Železna doba na Slovenskem - skupnega dela Dolenjskega muzeja iz Novega mesta in Narodnega muzeja iz Ljubljane. Cilj tega projekta je predstaviti stanje raziskanosti železne dobe v Sloveniji ob koncu tisočletja. Na razstavi je bilo prvič predstavljeno gradivo, izkopano iz osmih do sedaj raziskanih družinsko rodovnih gomil.

Izkopavnja na lokaciji Kapiteljskih njiv se bodo po načrtih Dolenjskega muzeja nadaljevala do leta 2001/02. Takrat naj bi bila tudi sanirana stavba Križatije, kjer bo locirana nova arheološka zbirka.

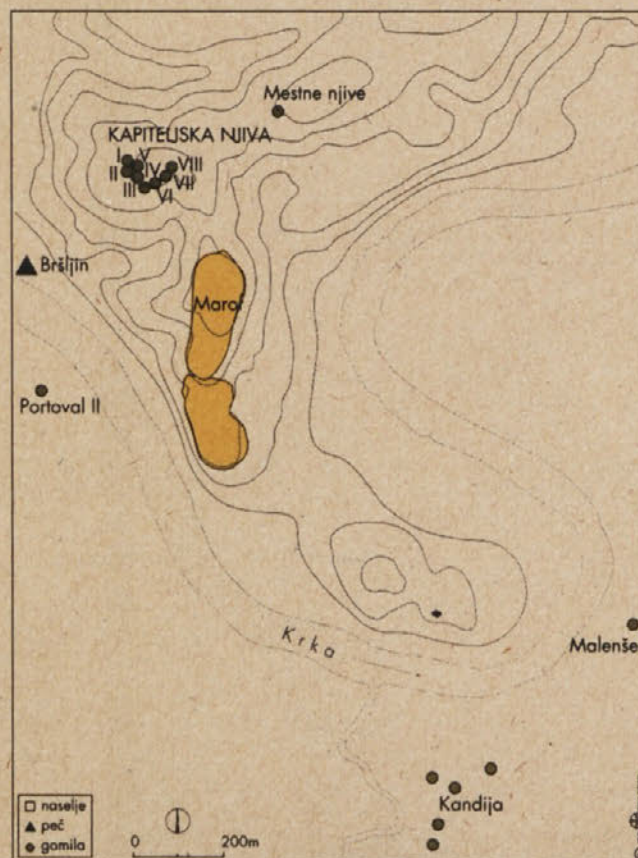
Marko Kralj

bronasti zapestnici

ČAS	EVROPA		Slovenija - Dolenjska
	Reinecke	Kossack	Gabrovec, Teržan
300	Lt C		Negovski horizont
	Lt B	Ha D 3 (Lt A)	
400	Lt A	Ha D 2	Certoški horizont
500	Ha D	Ha D 1	Kačasti horizont
600	Ha C	Ha C 2	Stična / Novo mesto 1, 2
		Ha C 1	Ljubljana IIa / Podzemelj 2
700			Ljubljana IIb / Podzemelj 1
800	Ha B		Ljubljana IIa
			Ljubljana Ib

Kronološki pregledi železne dobe za centralno Slovenijo v primerjavi z ostalo Evropo

Halštatskodobna najdišča v Novem mestu

Rok pop ali

Tomaž Koncilija

Že v prejšnjem Parku smo se na hitro sprehodili po zgodovini novomeškega roka in omenili najbolj reprezentativne glasbene skupine, ki so zaznamovale zadnjih dvajset let novomeške scene, ki je v tem času, jasno, živela svoja bolj in manj plodna obdobja. Tokrat bomo začeli s krajšimi predstavami bendov, katerih skladbe bodo uvrščene na dvojni cede Novo mesto 1977-1997, kronološko gledano pa prideta najprej na vrsto Rudolfovo in Drevored. Še predno pa storimo, kar smo se namenili, se pomudimo pri nekaterih bolj sistemskih vprašanjih, ki so na različne načine povezana z omenjeno kompilacijsko edicijo.

V zvezi z zgoščenko novomeških skupin se gotovo med prvimi pojavlja problem stilne enotnosti oziroma rečeno drugače, večji del zainteresirane javnosti pričakuje, da bo zadeva pravzaprav nekakšen historiat rokavske ustvarjalnosti v našem mestu. Ob tem se pojem rok in vse njegove izpeljanke povečujejo in kujejo v lokalne legende, kar je sicer povsem sprejemljivo in legitimno. Na drugi strani pa se lahko odpirajo tudi bolj pronicljiva vprašanja, s čimer menim in ponujam v premislek zlasti vprašanje o tkim. rok kulturi, ki je od nekdaj na nek način povezana tudi s tkim. pop kulturo. Za pojasnitev njunega medsebojnega odnosa nekoč in danes je potrebno stopiti dobrih petinštirideset let nazaj, v čas, ko se je spočnel rokenrol. Nesporno je, da je rokenrol kot glasbena zvrst izšel iz črnškega rhythm&bluesa. Ključni moment tega razvoja pa se je zgodil, ko so to novo, "umazano" črnško glasbo sprejeli in vzeli za svojo belski tinejdžerji, razni Marloni Brandi, Jamesi Deani in drugi uporniki brez razloga. Od tod do kralja Elvisa je bil le še korak in pred rokenrolom je pokleknil skoraj ves planet.

V pretres pa je potrebno pritegniti tudi širše družbeno dogajanje v petdesetih letih, ki so rodila glasbeno zvrst, ki je obnorela svet. Gre za čas kmalu po drugi svetovni vojni, ki je podobno kot prva svetovna morija povzročila razkroj vsakršnih vrednot in idealov. Kot protest generaciji očetov se dvigne tkim. beatniška generacija in beatniško gibanje, ki v skorumpirani in hipokritski ameriški družbi ruši tabu za tabujem, med drugimi tudi rasno diskriminacijo. Zato takšno ogorčenje javnosti, ko so se belski najstniki začeli rotati na črnške ritme. Mladi so spoznali, da živijo v svetu lažnih vrednot in imperativov, ki so jih postavili njihovi starši, potem ko so jih sami do tal razrušili. Uporniki so torej imeli kar pošten razlog, četudi se ga večina ni niti zavedala.

Na takšnih temeljih je torej zrasel rokenrol. Že v samem počelu je bil upor, revolta zoper hipokrizijo starejše generacije, s tem pa tudi že kritika obstoječe družbe in njenih struktur. Zdi se, da je prav upor njegovo bistvo, bistvo rokenrola kot kulture mladih. Zato rokenrol nujno potrebuje nasprotnika, proti kateremu se bori. V šestdesetih letih je rok kultura doživela nesluten razmah. Pojavljala so se najrazličnejša gibanja, od feminizma do hipijevstva, kot bomba udari seksualna revolucija, na glasbenem področju pa se je rok razvil v neskončen spekter stilov in eksperimentov, kar v širšem kontekstu ponovno sovпада s sočasnim umetniškim modernizmom in neoavangardami ter eksistencializmom v filozofiji. Hkrati so okrog leta 1970 glasbeni eksperimenti dosegli svojo bolj ali manj skrajno mejo. Nove možnosti je odprl razvoj studijske tehnike in pojav elektronskih instrumentov, kar pa je že nakazovalo novo obdobje v zgodovini roka - dobo delne izpraznjenosti, ki se imentitno pokriva s sočasnim nastopom tkim. postmoderne dobe, obdobja vodnarja, ki so ga tako pričakovali otroci cvetja, dobe pluralizma resnic in vrednot - kakor vam drago. Odslej je bilo v rokovski glasbi več ali manj možno le še preigravanje, kombiniranje ter predelovanje že slišane. Polagoma pa je prišlo tudi do tistega najhujšega za določeno eksistenco - rok kultura je izgubila svojega nasprotnika. V postmoderini ima pač vsakdo pravico do svoje resnice, s čimer se ukine vsakršna konfliktnost. Zdi se, da je rok v svojem bistvu nehal obstajati. Na mesto rok kulture se je zavihtela pop kultura.

Vprašanje popa je postalo aktualno zlasti v zadnjih letih, z razvojem prenosa informacij, medijev, interneta ipd. Dejansko pa je pop kultura od nekdaj bila spremljevalka roka, pravzaprav njegova posladkana spremljevalka. Takoj se ponuja bistvena razlika med obema: rok je (bil) uporništvu, pop pa slepilo za najmanj zahtevne konzumente bodisi glasbe ali česarkoli drugega. Če je rok vedno imel ideološki naboj, ga pop nikdar

ni premogel. Ko omenjam ta dva pojma, seveda ne mislim na stilne karakteristike posameznih glasbenih zvrsti znotraj roka ali popa, ampak poskušam nakazati načelne, idejne razlike med pojmom. Od tu, predvidevam, izhajajo vsakršne manjvrednostne sodbe o pop glasbi, ki je, prenesena na področje besedne umetnosti, primerljiva s trivialno literaturo.

Vendar pa se je razmerje med rokom in popom z razvojem postmoderne družbe in zlasti z eksplozijo možnosti multimedijalne komunikacije v današnjem svetu drastično obrnilo. Umanjkanje vsakršne avtoritete in absolutno veljavne vrednote je poleg zmede v filozofiji med drugim povzročilo tudi prenehanje eksistiranja roka kot ideologije. Rokenrol je mrtev, poje Lenny Kravitz. Nadomestila ga je pop kultura, čustopna maksimalno širokemu krogu njenih uporabnikov. In če se spustimo še korak dalje - postmodernemu mladostniku je omogočen dostop do skoraj neomejenega arzenala informacij. Na zaslonu si lahko ogleda koncert najboljših svetovnih skupin, mediji ga bombardirajo z informacijami, na katere se niti več ne odziva, računalnik mu nudi skoraj vsa zadovoljstva, ki si jih lahko poželi, v takšnem preobilju pa se mu ne zdi potrebno izoblikovati niti lastnega odnosa do sveta. Vegetira pač po svoje, kakor se mu ljubi, zato tudi počne le to, kar se mu zljubi. Zdi se, da je rok predvideval nekakšno kolektivno zavest, ki se je najbolj manifestirala na koncertih in raznih hepeningih. Rok je bil torej javna zadeva. Postmoderini pop z druge strani na vseh nivojih povzroča silno množično konzumacijo svojih produktov, dejansko pa gre pri vsem tem za umik v zasebno, za poudarjen individualizem, ki se v končni fazi kaže tudi v čedalje bolj prisotnem kvazi podjetništvu in celo kvazi intelektualizmu, vse z enim samim ciljem: čim hitreje in čim lažje uspeti. Vprašanje je, če je v zvezi s tem možno kaj storiti. Svet se pač vrti dalje tako ali drugače.

S tega mesta je možno povleči vzporednice s cedejem novomeških glasbenih skupin. Obdobje, ki ga pokriva izbor skladb, je namreč ravno tistih dvajset let, znotraj katerih se je v svetu in malo kasneje tudi pri nas izvršil omenjeni prehod iz roka v pop kulturo. Slednji, se zdi, primanjkuje vsakršnega trdnega temelja, na katerega bi se človek lahko oprl ali se z njim poistovetil. Takšna je pač doba, v kateri živimo. Tudi zato se že nekaj let dogaja upad rokovskih koncertnih prizorišč in publike na teh koncertih. Dvojni album Novo mesto 1977-1997 pa bo med drugim tudi dokument prelomnega časa, časa, ko je še živl rok, in časa, ko ga je zamenjala pop kultura. Obdobja prehoda na površinski ravni iz množičnega v masovno, hkrati pa na ravni subjekta premik iz javnega v zasebno. V vsakem primeru pa sta oba koncepta vsak v svojem času povsem legitimna in je njuno soobstojanje na antologijskem albumu pravzaprav nesporno.

Rudolfovo

Petčlanska zasedba je bila ustanovljena 1975, sestavljali pa so jo Cveto Šali (kitara, vokal), Tomo Bartelj (bas, glavni vokal), Andrej Blažon (kitara, vokal), Borut Šimič (flavta, saksofon) in Samo Kralj (bobni). V zadnjem letu delovanja 1980/81 se je skupini na hammondu priključil še klaviaturist Milan Lončina - Čiro, vendar je Rudolfovo 1981 prenehalo z delovanjem, po besedah članov zaradi pomanjkanja motivacije. Kmalu po ustanovitvi so s svojim romantično-melanholičnim rockom, na katerega so stilno vplivali zlasti ameriški vzori in skupine, npr. Doobie Brothers, Eagles, Santana, Earth, Wind & Fire idr., zarezali opazne brazde v slovensko sceno. Najprej so zmagali na Slovenski rock selekciji in imeli odmeven nastop na prvem Rock Otočcu 1976. Tega leta so v studiu Akademik tudi že posneli prvi skladbi kakega novomeškega benda sploh, in sicer Grem domov (v Novo mesto), za katero je tekst prispeval Drago Vovk, in Gorjanska bajka, katere besedilo je delo pesnika Severina Šalija, Cvetovega očeta. Omenjeni skladbi je 1977 izdala založba Helidon na mali vinilni plošči, skladba Grem domov pa se je za dobra dva meseca povzpela celo na prvo mesto lestvice Stop pops 20. Med drugim so za svoje ustvarjanje dobili tudi tedanjo ugledno nagrado Zlati M revije Mladina, kar jim je odprlo koncertna prizorišča po vsej Sloveniji in na Hrvaškem (med najbolj prestižnimi prizorišči tedanje jugo scene je potrebno omeniti koncert v Lapidariju), pri čemer je imel veliko posredniško vlogo tudi Drago Vovk. S svojo za tedanji čas svežo in inventivno ter nekoliko zahtevnejšo glasbo, ki sta jo ob poetičnih besedilih Severina Šalija ter deloma tudi Toma Bartlja v glavnem snovala Cveto Šali in Andrej Blažon, (Grem domov, Gorjanska bajka, Upanje, Poletje, Mlad je še, Trška gora, Hitim, V pristanišču idr.) so bili v sedemdesetih letih nedvomno eden vodilnih slovenskih rock bendov. Poleg že omenjene male plošče je pri založbi Sraka konec osemdesetih let izšla kasetna Rudolfovo 1976-81, na kateri so poleg studijskih zbrane tudi nekatere skladbe, posnete v živo na koncertu v zagrebškem študentskem centru. V zadnjem času so nostalgike razburile govorice, da bo prišlo do ponovnega združenja stare zasedbe na Rock Otočcu 1997, vendar iz vsega ni bilo nič. Morda je res najbolje pustiti legende spat.

Džezovski duet Pri slonu: Alenka Godec in Primož Grašič

foto: Tomaž Grdin

Drevored

Skupina je nastala leta 1979, ko se je jedru že tri leta prej delujočih Senc (Tomaž Maras, Tomaž Zorko, Robert Rodič, Miran Kotonik) pridružil Dušan Prosinečki, ki je v novoustanovljeni Drevored vnesel večino ustvarjalnih avtorskih moči. Po mnogih kadrovskih menjavah (za bobni so se izmenjali Milan Merlin, Jože Klobčar, Tomaž Maras, Dušan Obradinovič, kitaristi so poleg Prosinečkovega bili še Tomaž Zorko ter menda celo Cveto Šali, basirali so Robert Rodič, Gregor Forte in Emil Jurečič, za klaviaturami pa sta se izmenjala Tomaž Murn in Marjan Turk) se je oblikoval in ustalil klasični rockovski trio, ki so ga sestavljali Dušan Prosinečki - Preso (kitara, vokal), Tomaž Maras - Mot (bobni) in Emil Jurečič (bas). V prvi polovici osemdesetih let je skupina povsem obvladovala novomeško sceno, po uvrstitvi na Novi rock 1982 pa se jim je odprlo tudi širše slovensko in jugoslovansko tržišče. Drevored je podobno kot Rudolfovo izšel iz tradicije ameriškega rocka, kasneje pa se močno čuti tudi vpliv U2, ki se kaže zlasti glasbenostilno, podobno kot pri irskih rockerjih pa je tudi v besedilih Drevoreda čutiti določeno družbeno kritično oziroma celo angažirano poanto (Daleč od pónorelega sveta, Tvoje mesto spi, Kdo ukradel mi je zvezde, Svet drugačen je, Balkanska dežela, Kako moreš reči da...). S tem seveda nikakor ni zmanjšana inovativnost in originalnost skupine, ki je s svojo energijo nedvomno prevetrila tedanjo sceno. Zadnji nastop Drevoreda se je zgodil na velikem dobrodelnem koncertu septembra 1989, kjer so dolenjske skupine pomagale pri nakupu mamografa za novomeško bolnišnico. Po tem je Drevored dokončno prenehal z delovanjem.

✓ V Novem mestu pela amatijeva violina

V soboto, 28. novembra, se je v okviru glasbenega abonmaja predstavil komorni orkester z baročno zasedbo godal in čembala iz Italije, imenovan Orchestra di Padova e del Veneto, pod vodstvom maestra Pierra Tossa, priletnega violinista, ki je igral na čisto pravo in prelepo violino - amatijevko iz leta 1660. Ta je še posebej prišla do izraza pri Vivaldijevem koncertu v F-duru za violino, godala in čembalo. Program je zajemal evropski visoki barok, klasiko in neoneapeljsko romantično obdobje z večinoma italijanskimi skladatelji beneškega porekla: A. Vivaldijem, T. Albinonijem, B. Galuppijem, S. Mercandantejem, poleg pa še dunajsko izjemo W. A. Mozartom.

Orkester je znan po interpretaciji beneških del, saj je posnel številne CD plošče in je znan kot stalen gost najprestižnejših dvoran - verjetno dodobra napolnjenih. Tudi dvorane KC Janeza Trdine!? Vsekakor je zasluga organizatorjev, da imamo tudi »neprestičneži« možnost slišati in videti tako vrhunske glasbenike.

Čembalo je pri Galuppiju in Albinoniju igral basso continuo ali oštevilčen bas, kar pomeni, da je čembalist dejansko improviziral: italijanski čembalist je odlično obvladal baročno harmonizacijo in tehniko okraševanja, ki ju ta način zapisovanja terja od izvajalca.

Posebno izjemna točka je bil Galuppijev koncert za flavto, godala in basso continuo, z osemtridesetletnim solistom Mariom Foleno, ki je označen kot eden izmed najodličnejših flautistov svoje generacije. Z izjemno interpretacijo in virtuoznostjo Folene ter izjemno subtilno spremljavo godal in čembala nam je pred iztekom tega leta koncert pričaral vzdušje miniljivih, a večnih bohemskih Benetk.

Vida Zorko

✓ Baročni kvartet

Kadar se mladi glasbeniki odločijo, da bodo začeli nastopati v samostojni komorni zasedbi, je to v redu. Če svoj program korektno izvajajo, toliko bolj. Če pa jim uspe, da si že zgodaj nadenejo prepoznaven imidž, da je njihov programski izbor zaokrožen in tehten, interpretacija pa poglobljena, potem je to odlično.

Ravno zato se je vredno obregnuti ob koncert, ki ga je v torek, 1. decembra, v novomeški frančiškanski cerkvi izvedel Baročni kvartet, ki ga sestavljajo štiri mladi slovenski glasbeniki: violinist Jernej Brence, violončelist Gregor Marinko, čembalistka Irena Kolar in sopranistka Marta Močnik. Težišče programa je bilo devet Handlovih pesmi, razdeljenih po tri v tri sklope, kjer se je odlično izkazala pevka; med sklopi treh pesmi pa sta se še godalca, oba ob doživetju spremljavi čembala, predstavila vsak s svojim koncertom.

Poslušalcev se – kot smo v Novem mestu že vajeni – ni ravno trlo, čeprav se mi vse bolj zdi, da to niti ni bistveno. Brez dvoma pa je škoda vsaj za tiste, ki bi morda radi prišli: na področju informiranja in še kje je morda potrebno storiti še kak korak več. Prepričan sem, da naše mesto lahko oživi tudi na tem področju (in upam, da nekaj BOMO storili – govoriti je namreč najlažje.)

Marijan Dovič

Lars von Trier

antifilmski "dogmatik"

V zlatih časih ruske avantgarde se je Dziga Vertov, sovjetski revolucionar, ki je verjel, da je filmska fikcija opij za ljudstvo in orožje v rokah kapitalistov, z nenavadno napravo na ramenih sprehodil po ulicah Moskve. Objektiv kamere je ujel izgubljeni utrip mesta, film pa je dobil preprost naslov *Mož s kamero*. Mož s kamero nima ne igralcev ne režiserja niti ni zanj nihče napisal scenarija. V filmu nastopajo zgolj naključne začudene mimohodeče eksistence. O kakšni vnaprej pripravljene kostumografiji, scenografiji ali efektografiji seveda ni ne duha ne sluha. Oko kamere si je na nek nadrealističen način samo ustvarilo svojo zgodbo, svoje protagoniste, svoj kraj. Potovanje artista, oboroženega s futurističnim pogledom, je tako morda najčistejši moment zgodovine filma in je neponovljivo.

Leta 1995 sta dva danska režiserja, Lars von Trier in Tomas Vinterberg, ustvarila *Dogmo 95*, s katero se pridružujeta Vertovu v boju zoper filmsko fikcijo. Ne, *Dogma 95* ni film. *Dogma* je - pokleknite, sovragi! - avantgardistični manifest (prosim, preberi dodatek). Čeprav je stvar bolj kot Komunističnemu manifestu Karla Marxa - saj niste pozabili, tovariši? - podobna desetim božjim zapovedim, si bodo Rdeči z njim gotovo obliznili prste. Vrniti film njegovi izvorni čistosti - čeprav se morda sliši paradoksalno, je to avantgardna gesta. Ali pa vsaj retrogardna: nastanek filma sovpadel z rojstvom zgodovinskih avantgard. *Dogma 95* ima formo manifesta - in ni avantgarde brez njenega manifesta, še več, manifest je vrhunec neke avantgarde same. Manifest je oblika, ki ustreza bojni naravi avantgardne umetnosti. Marinettijev manifest, na primer, nikoli ni bil presežen s kakim drugim dokumentom futurizma. *Dogma 95* je

filme na leto, naj si le ogledajo, kako je mogoče za nekaj borih tisoč dolarjev posneti presežek, ki se je že nepreklicno zapisal v avantgardo umetnosti. Finance so za reveže, dragi moji. Za film potrebujete le kamero.

Idioti so sicer film, ki govori o skupini večinoma povsem zglednih državljanov Danske republike, ki ustanovijo nekakšno komuno, v kateri se potem igrajo norce, da, čisto prave norce, gospoda. Kot pa je ugotovila že psihoanaliza, so za dobrega norca potrebne vsaj tri generacije. Oblast pa - preberite si Foucaultovo *Zgodovino norosti* - že pri prvi generaciji poskrbi, da se ta ne more več razmnoževati. Najsublimnejši moment filma je tako ravno v trenutku, ko se idioti odločijo za - ne boste verjeli - skupinski seks. In Lars nam pokaže stvar samo, kot se reče, dejansko penetracijo ali, če uporabimo Freudovo terminologijo, penis in vagino združena v večno eno - sedaj pa iskreno povejte: kdaj ste na velikem platnu nazadnje videli fuk? Ni čudno, da ima *Dogma* podnaslov *Zaobljuba nedolžnosti*. Ta izpostavljeni element *Idiotov* ima tako najprej vrednost upora zatrite seksualnosti, ki gre vstric z zatiranjem norosti. Po drugi strani pa - preberite si spodaj deset božjih... pardon, *Dogmo* - gre za *hommage* porniču. Vive le home video entertainment! Vsi znamo snemati film. Kaj rabiš za spodoben xxx film? Kamero, luč in...no, saj veste kaj. Encore, Lars, encore, užitek zahteva še!

Na koncu filma se izkaže, da lahko norci norijo le znotraj svoje zaprte skupnosti. Komuna propade, ko se ekipa odloči, da se bodo vrnili k svojim družinam in v svoje službe in tam počeli neumnosti, ki so jih prej počenjali en pred drugim. Navade normalnega življenja

konservativni vaški skupnosti. Zaljubi se v Jana, svetovljanskega človeka, sicer delavca na naftni ploščadi. Par se kljub nasprotovanju okolja kmalu poroči in za kratek čas uživa v ljubezenskem življenju. Toda Jan mora kmalu oditi nazaj na naftno ploščad, kar pripelje Bess do obupa. Dolgi erotično obarvani pogovori po telefonu ji ne zadostujejo, zato roti Boga, da ji vrne moža. Bog jo usliši, Jan se vrne, vendar je zaradi hude nesreče paraliziran. Ker ne želi, da bi bila Bess zaradi njega prikrajšana telesne ljubezni, zahteva od nje, da se ljubi z drugimi moškimi in mu potem pripoveduje o tem, češ da mu bo to prineslo ozdravitev. Bess ga najprej seveda zavrne, potem pa se, ker verjame, da bo s tem rešila Jana, začne prostituirati. Verjamete v čudež?

Lars se je posvetil tudi televizijski produkciji. Leta 1987 je posnel film *Medea*, na slovenskih ekranih pa smo pred nekaj leti lahko gledali prvo tetralogijo TV-serije *Kraljestvo*, nekakšno parodijo bolnišničnih soap oper. Ljubitelji *Chicago Hope* in *Urgence*, povrtajte si po nosu, na male ekrane namreč prihajajo štiri nova nadaljevanja *Kraljestva* - se spomnite Stiega Helmerja, švedskega »psycho« nevrokirurga na danski vrhunski kliniki, ki včasih komu skuri možgane, potem pa se v brisanju sledov svojega razdejanja ne ustavi - le pri spreminjanju svojih kolegov v zombije? V novih nadaljevanjih ga poleg starih grehov mučijo še lastne fekalije. Lars sicer načrtuje dvanajst nadaljevanj. Poleg ekscentričnih dohtarjev-mesarjev se v *Kraljestvu* prikazujejo tudi duhovi, ki morajo poravnati račune, da bi bili odrešeni. Saj veste: duh se vedno vrača na isto mesto. Zaveznica sil Dobrega je gospa Druse, starka, ki se sicer zdravi v razvpiti bolnišnici, vendar ima moč komunikacije z dušami, izgubljenimi v času in v prostoru. Ali bo rešila *Kraljestvo*? Hipokrat se čoha po bradi, njegovi najboljši nadaljevalci raje snifajo koko in zbirajo človeške glave. Ponoči pošiljajo voznika rešilca na vožnjo smrti: na avtocesti mora voziti v napačno smer in v določenem času priti do baze, fakerji pa za mesečne zaslužke stavijo, ali mu bo uspelo premagati čas in smrt. Potem sta tu še debilna pomivalca kozarcev, izgubljena v labirintu *Kraljestva*. V morda najzvišenejših dialogih serije oznanjujeta *Usodo* klinike in njenih prekletih eksistenc. Ko boste na koncu vožnje na sedežu za seboj zagledali *Smrt*, si boste zaželeli ponovitve.

Uroš Lubej

Lom valov

Bolnišnica Kraljestvo

reševalna akcija! Zahteva, da se pomete z avtorskim filmom. Film ni stvar posameznika! Film ni iluzija! Najvišji cilj režiserja je iztisniti iz svojih likov in okolja resnico - in to z vsemi razpoložljivimi sredstvi ter za ceno dobrega okusa in estetskega premisleka.

Idioti, film, ki ga je leta 1998 s kamero v roki posnel Lars von Trier, so narejeni na podlagi desetih pravil *Dogme*. Poleg Praznovanja Torhase Vinterberga je to doslej edini projekt kolektiva, združenega pod *Dogmo*. Slovenčki, ki uspejo v imenu financ posneti tri posrane

so pač premočne - ostanejo jim le spomini na neko norost.

Še nekaj o Larsovi »preddogmatski« filmografiji. Zgodnjima filmoma, *Elementu zločina* (1984) in *Epidemic* (1987) sledi Evropa, narejen leta 1991, ki govori o mlademu Američanu nemškega porekla, ki takoj po drugi svetovni vojni pride v porušeno Nemčijo. Službo dobi v železniški družbi Zentropa. Začnejo se težave, saj ga za svojega agenta novačijo tako ameriške okupacijske sile kot tudi "volkodlaci", kot se imenuje skupina preostalih nacistov. Zaljubi se v Nemko, za katero se izkaže, da pripada nacistom. Filma se drži svojevrstna hipnotičnost: začne se tako, da nas globoki glas v offu skuša hipnotizirati: "Ko bom preštel do deset, se boste znašli v Evropi." Hipnotičnost še povečujejo nenavadne perspektive kamere in nenavadna kombinacija črno-bele tehnike in barv.

Lom valov (1996), po mnenju kritičnih duš gre za Larsov najpomembnejši film, je zgodba o Bess, shizofreni, fanatično verni mladi ženski, ki živi v majhni in

Deset (anti)zapovedi?

V reviji *Ekran* je bil tekst *Dogme 95* preveden v slovenščino. Tu objavljamo deset pravil *Dogme*, gnojnica, ki dominira na slovenski filmski sceni, pa naj se jih za pokoro nauči na pamet.

1. Snemanje mora potekati na samem mestu dogajanja. Rekvizitov in scenografije ni dovoljeno prinašati.
2. Zvok nikoli ne sme biti posnet ločeno od slike in obratno. (Glasbe ni dovoljeno vključevati, razen če že igra na mestu srčemanja.)
3. Snemanje mora potekati s kamero "iz roke". Premikanja ali negibnost sta dovoljena, če kamera ostaja v roki. (Filma se ne sme snemati tam, kjer je kamera, temveč se mora snemanje odvijati na mestu, kjer se dogaja film.)
4. Film mora biti v barvah. Umetno osvetljevanje ni sprejemljivo. (Če je premalo svetlobe, se snemanje prekine ali pa se na kamero pritrdi ena svetilka.)
5. Optična obdelava in filtri so prepovedani.
6. Film ne sme vsebovati navidezne akcije. (Umori, orožje ipd. se ne smejo pojavljati.)
7. Časovna in zemljepisna odtujitev sta prepovedani. (Film se mora dogajati tukaj in zdaj.)
8. Žanrski filmi niso sprejemljivi.
9. Filmski format mora biti 35 mm.
10. Režiser se na filmu ne sme podpisati. Fancy, a ne?

Idioti

Panic in the Needle park

prva epizoda

Kdo še ni slišal za rave in rave kulturo. Po svetu in Evropi se rave kultura odvija že več kot pet let. V Novem mestu pa so jo odkrili šele lansko leto. Mladina je čisto navdušena. Vsi hitijo na rave v Afriko in na rave v Gavioli. Zakaj?

Extasy, to je tabletka, "ki ti da krila". Da, tudi Novomeščani uživajo te tabletko, ki spremljajo vsak rave žur. Naši mladinci na svojih prvih rave zabavah doživijo krst: použijejo polovico ali celoten E in potem se zgodi ekstaza – zvijanje telesa po hitrem ritmu rave glasbe. Vendar se to zgodi le na prvih zabavah. Na naslednjih žurih pa en E ne deluje več kot prvič – treba si je pomagati z dvema, tremi ali več tabletkami. Če nekdo želi plesati in zdržati hitri ritem rave glasbe, skoraj mora použiti extasy. Gre za tako obliko plesa, ki jo le redki trezni ljudje obvladajo; se pravi: v hudem ritmu preplesati celotno noč.

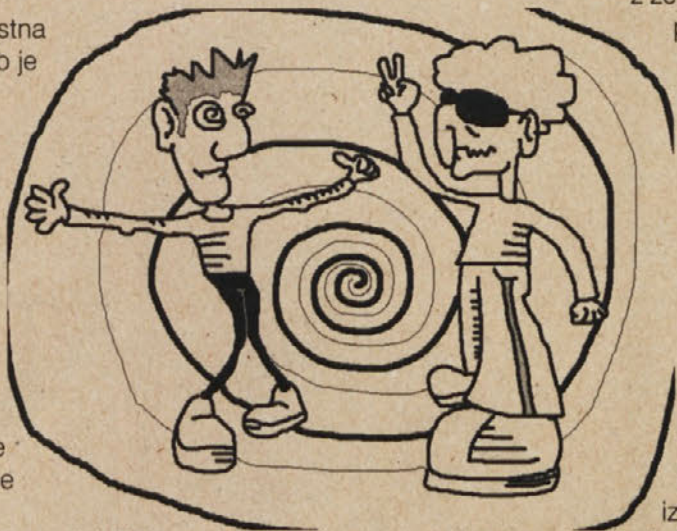
Vendar si lahko pomagamo tudi drugače. Ko občutek samega E ni več zadovoljiv, si dodamo razna "eksotična poživila", kot npr. kokain, speed, tripi... To so sestavine, ki tudi po trikrat pospešijo metabolizem telesa in poudarijo občutek za glasbo. Dobro pa jih je zaliti z alkoholom, na after rave žurih tudi kak joint trave prav pride.

Lepa kombinacija!?

To je zaznati tudi med mladimi v Novem mestu; pa niti ne preseneča, ker ni dovolj športnih dvoran za rekreiranje, gledališč, možnosti za umetniško izražanje... Prosti čas ostane neizrabljen. Tako nastalo vzdušje melanholije pa privede do želje po imaginarnih užitkih itd.

Najbolj žalostna zgodba, ki jo je slišati v Novem mestu, se dogaja med mlajšimi generacijami. Videli smo že primere uživanja trenutno najdostopnejše in najcenejše trde droge,

imenovane "neostik". Kdo so to? To so višji osnovnošolci. Na žalost! Naj opozorim, da se vse te prej naštete snovi po zaužitju v našem telesu vežejo z nekaterimi organi, denimo z možgansko povrhnjico, jetri ali z nadledvično žlezo itd. Žal je tudi zgodba o tako mladih ljudeh resnična in ko že najmlajši "trdo" žurajo, kakšni so šele adolescenti in mladi odrasli?

Kaj se sploh dogaja? Malo se jih ukvarja s športom, in večkrat jih vidimo v gostilnah, premalo so aktivni. Vse preveč se ukvarjajo s samim seboj. Ljudje dostikrat ne vidimo smisla, zato se zatekamo tudi k skritim, še ne znanim pojavom. In imamo možnosti, da se ti pojavi zgodijo tudi v naši zavesti. Brezdelje ubija in pelje včasih v depresivna stanja. Takrat je človek na zunaj pomirjen, znotraj sebe pa ima še ogromno energije in moči. Ta moč pa ni pravočasno izčrpana – zadržuje se v nas. Počeli bi nekaj, kaj, ne vemo. Ko ni dovolj zunanje in svoje notranje inspiracije ali oživitve ali vzgona, se je najlaže predati sanjarjenjem, ki lahko privedejo do preizkušanja raznih snovi. Te snovi nam bodo morebiti približale cilj ali sanje.

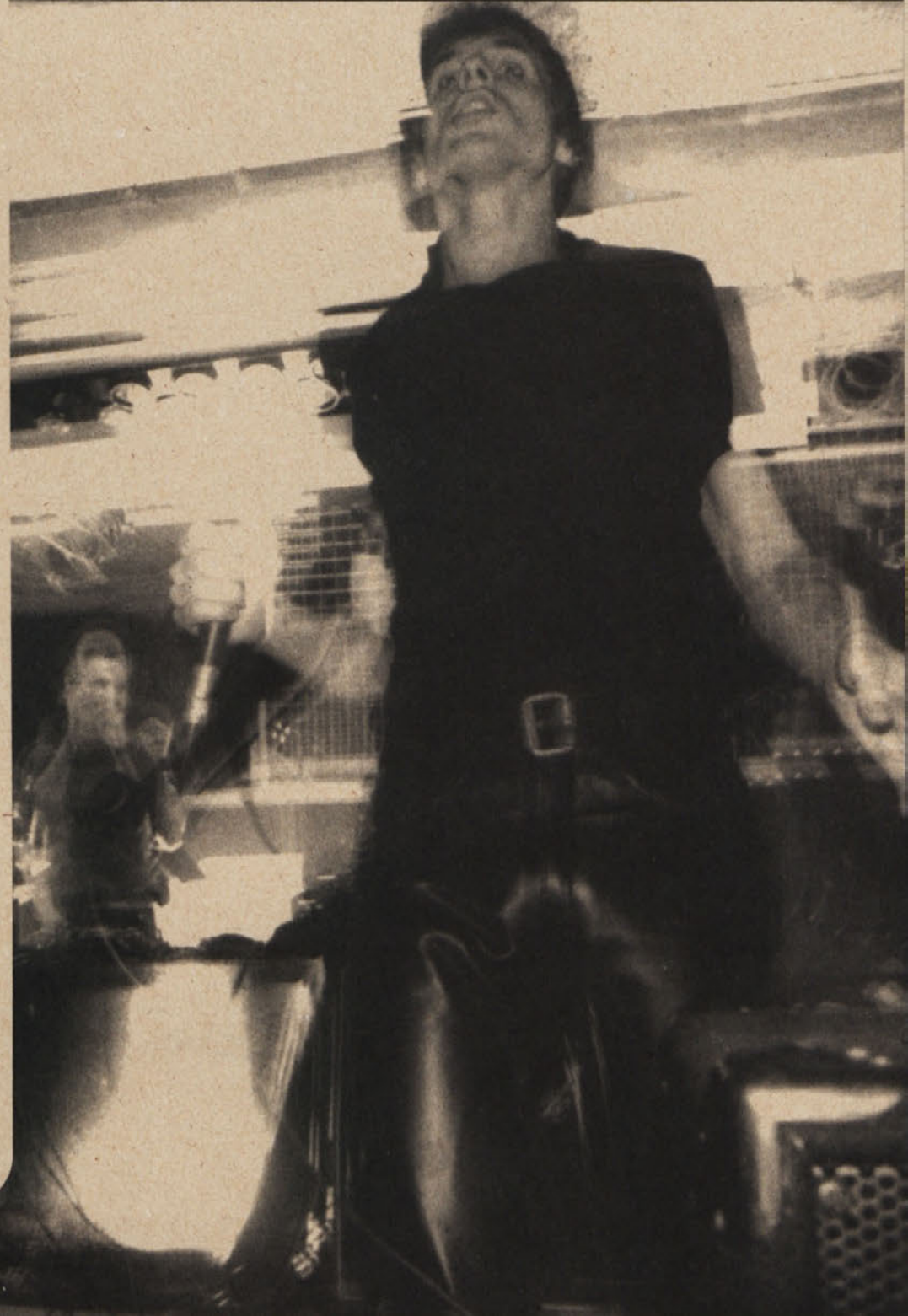
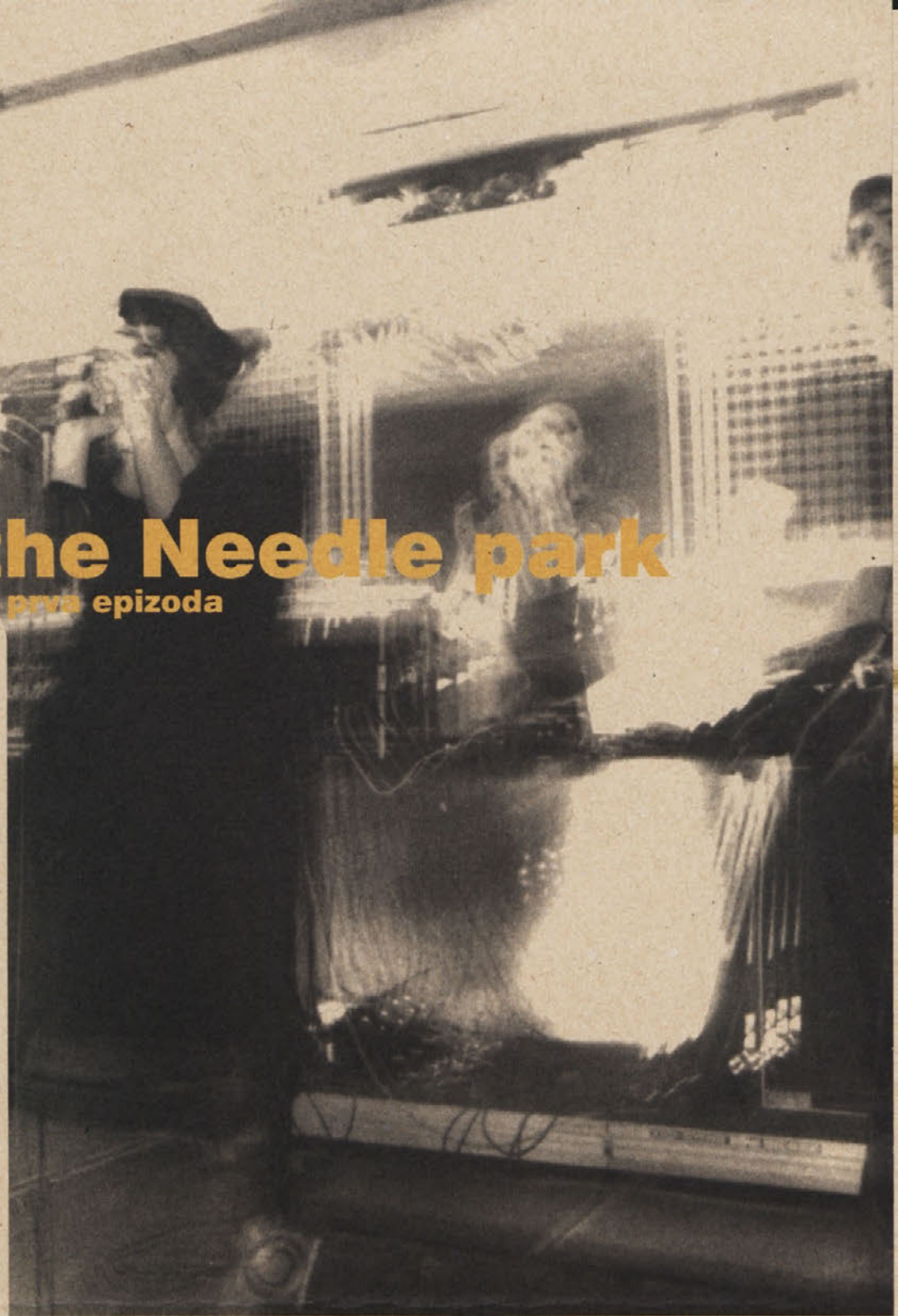
To pa je le ena od možnosti, kako ali zakaj (vsi) segamo po vsakovrstnih drogah. Mogoče bodo izpolnile naše sanje ali nas privedle k našemu cilju. A pogostokrat ta cilj ni zunaj, tako da bi ga lahko posedovali. Cilj je velikokrat le v naši zavesti, v imaginarnem svetu, v domišljiji. (Sedaj bi se lahko vprašali: ali sanjamo, da živimo, ali živimo, da sanjamo?)

Kaj zdaj? Taka je trenutna resničnost v Novem mestu. Da, kot v filmih. Tu najdeš vse. Le dovolj pameti in denarja, pa je vse mogoče. Na voljo je od speeda, kokaina, heroina, tripov (LSD), lepil, ter kaj vem kakšnih praškov, perja in zelenja še.

Kako to ustaviti?

Ne moremo. V celoti nikdar. Lahko pa razmah poskusov le omejimo z že prejšnjimi predlogi. Da bi si organizirali klubsko dejavnost, umetniške dejavnosti, kulturne dejavnosti, šport, film in fotografijo... Če vse možnosti za prosti čas izrabljamo bolje, manj prihaja do odklonskih terapij na samem sebi. Dostikrat nezavednih terapij.

Samir Sarajlić

fotoopis

Borut Peterlin

Kar berete, je samo še ena najstniška zgodba, kjer igra Droga glavno vlogo.

Sedem dni Andrejine svobode

Med študijem v Pragi sem nekaj drobiža zaslužil kot ulični prodajalec. Na ulici sem spoznal mnogo ljudi, a vsekakor si bom zapomnil Andrejo. Za razliko od vseh ostalih se ji ni nika-mor mudilo in je ubijala čas. Že na začetku se je pohvalila, da je pobegnila od doma in iz Brna prišla užiti uporniško svobodo. Svobodo, ki se je sprevrglo v suženjstvo.

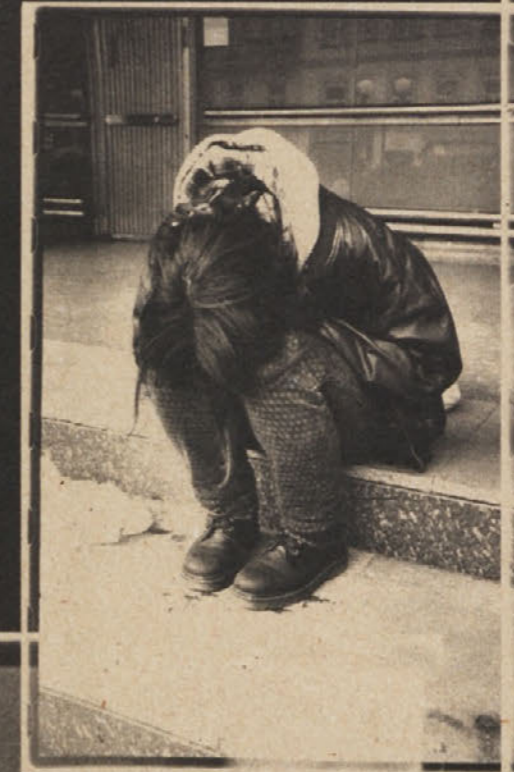
Bilo ji je trinajst let, ki jih je želela zabrisati z uporniškimi simboli: tako je ponosno nosila usnjeno jakno in ruto na glavi. Prepričeval sem se, da je nisem dobro razumel, ko je dejala, da gre po injekcijo. Ko se je vrnila, je moje slutnje potrdila z nedvoumno kretnjo. Iztegnila je levico in desnico zabila proti komolcu. Ob vprašanju ZAKAJ je zelo nepovezano govorila o rejniški družini, da mora biti doma že ob devetih in da je nihče ne pozna, vsi ji vse vsiljujejo. Vprašal sem jo, če jo lahko fotografiram in vesela nenadejane pozornosti je privolila.

upornica brez razloga

Sama na tem svetu.

Duša, stara preveč let.

Razočarana nad »prijatelji«, ki so ji ukradli walkman. Pogrešala je samo svojo najljubšo pesem ZOMBIES.

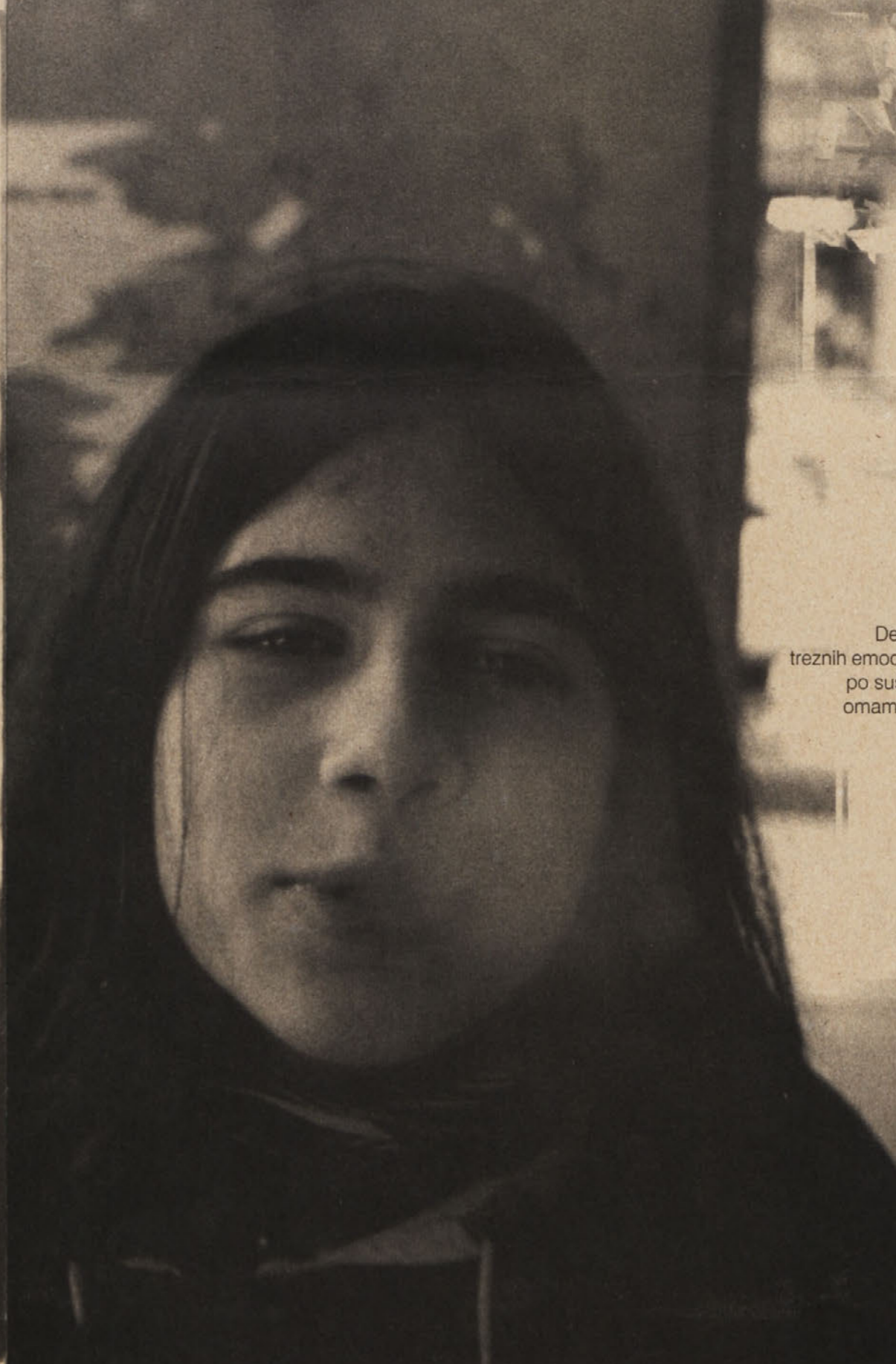

Just like the ROLLING STONE

tako enostavno je:

vdihneš

izdihneš

Sanja sanje.

Dež treznih emocij po suši omame

Izmučen obraz, skrit pod pokivalom. THE END

Pod usnjeno jakno je nosila pulover z junaki iz risank, pod usnjenim obrazom je bila princeska.

"Yaks will come"

15. 09. 1997 - PRIPRAVE

Katmandujá imam počasi že zadosti. Želim si v Tibet, za katerega pravijo, da je "čisti poden".

"Katmandu je Evropa v primerjavi s Tibetom", mi zagotovi Dani.

Bomo videli, si mislim, saj si želim malo spremembe in bi rad prišel pod hrib, da vidim steno od blizu in se pomirim ali padem pred odločitv.

Kup opreme, oziroma bolj rečeno hrane, čaka na dvorišču hotela. Kup radovednežev pa gleda, kako kopica Evropejcev, nagih do pasu, skače med vrečami in kartoni, jih tehta, zлага, popisuje in piše številke na tovore. Šerpe, ki nam pomagajo, so večji svojega dela. Šivajo vreče z živežem in preverjajo opremo za kuhinjo – najpomembnejši del baznega tabora. Pridni so, vendar jih je potrebno imeti na očeh, saj radi naredijo kako reč po svoje, kar pomeni z eno besedo – težave.

16. 09. 1997 - ZANGMU

V agencijski ponudbi je vključena tudi hrana. Lačni smo prav vsi, saj nam je divja vožnja na kamionu pošteno izpraznila želodce. Luknja, ki ji pravijo restavracija, je čisto na koncu mesta (vse pojme – kot so restavracija, mesto, vas, kosilo – moramo jemati zelo abstraktno). Tako si lahko ogledamo blatne ulice in kupe svinjarije, ki ležijo ob cesti. Prodajalne stojijo na kolicah kot mostiščarske bajte, saj bi drugače blato pogoltnilo prodajalne z ljudmi vred. Po koncu deževnega obdobja je verjetno slika mesta podobna, le da blato zamenja prah.

Kosilo je začuda okusno. Riž in veliko zelenjavnih dodatkov. Hrano mečemo v usta s paličicami, ko postane manever preveč zahteven, pa kar s prsti. Umazanija v kuhinji presega še tako črne napovedi, vendar postajamo vse bolj imuni na takšne malenkosti in samo še zmigujemo z glavami.

20. 09. 1997 - BAZNI TABOR

Udobno zleknjen v spalki poslušam Morissona in opazujem svoje umazane roke. Lahko bi se sprehodil do potoka in si jih umil, vendar je tu notri tako toplo. Kar se higijene tiče, smo postali bolj ali manj neobčutljivi. Umivamo si le najboljčutljivejše dele telesa in zobe zvečer. S higieno si ne delajo preglavic niti naši kuharji in "kitchen boyi", kar nas moti, saj si driske nihče ne želi za desert.

Tibetanci nasplošno umivanja ne prakticirajo preveč. V mestih živeči se umivajo malo bolj, nomadi, raztreseni po planotah, pa tega ne razumejo, saj jih umazanija ščiti pred mrazom. Na poti do baznega tabora smo naleteli na Tibetanske nomade. Sivi, umazani šotori, iz

katerih se kadi, so bili postavljeni sredi nizkega grmičevja, po strmih travah pa so se pasli dolgodlaki jaki. Sredi šotora je gorel ogenj, ki so ga nalagali s posušanim jakovim govnom. Smrdelo je kot sam satan, vendar jim je bilo toplo, to pa je v Himalaji najbolj pomembno.

*

Odkar sem sestopil s hriba, je minil en dan. Vse okoli nas je zasneženo in razpoloženje v bazi je na psu. Pričakujemo prijatelje, ki so včeraj le za las rešili življenja v neurju. Za njimi je ostalo na hribu tudi naše upanje, da bomo dosegli vrh. Mrki obraz jugozahodne stene 8027 m visoke Shisha Pangme je bil neizprosno in leden kot še nikoli. Njen hlad smo izkusili v preteklem mesecu, ki je bil poln poskusov in bojev - Človek proti Steni. Kakšno premoč je imela stena.

Himalaja je v moji glavi, odkar sem pričel plezati. Nikoli nisem hotel samo stopati po uglajenih nosaških poteh ali spati v obcestnih lodgih. Moje želje so ničkaj pobožne in varne. Zaiti hočem v njena hladna bela nedra, se tresti v majhnem šotorčku in gledati oblake pod seboj. Hočem se spopasti sam s seboj in s svojim strahom. Razbijati hočem led, globoko gaziti sneg in hlastati za redkim zrakom. Želeti si hočem domov k Mojci in otrokom, na Kapitelj in v Slona na kapučino.

*

Lani se mi je ta želja zopet uresničila. Vse to se mi je pričelo dogajati, ko smo konec avgusta zapustili Slovenijo in pristali v Nepal. Bili smo velika ekipa, mešanica starih mačkov in greenhornov. Eni smo z vsemi možnimi čuti vsrkavali svet okoli sebe, drugi so se počutili zopet doma. To sem lahko prebral z Marjanovega obraza. Tu je že sedmič.

"En nasvet imam za vas, junci. To je Azija in potreben je odklop."

Koliko je resnice v Marjanovi izjavi; vzel sem jo popolnoma zares in zmetal varovalke v smeti.

*

V mestu srečaš mnogo obrazov. Veselih, lepih, zamišljenih, žalostnih, grdih. Vsak ima svojo zgodbo, svoje želje in svoj križ. Pa vendar imajo vsi ti obrazi nekaj skupnega: k vsakemu obrazu spada tudi želodec, katerega je potrebno napolniti. Nekateri želodci bodo siti takoj, ko prispejo domov, eni enkrat v naslednjem dnevu, nekateri pa mogoče enkrat v tem tednu.

Popotovanja v tuje dežele mi ne omogočajo le potešitve plezalnih strasti, ampak tudi nekakšno streznitev. Večkrat sem imel občutek, da stojim pred odprto knjigo in primerjam svoje življenje na eni in njihovo na drugi strani. Kar naenkrat nisem bil več žalosten, ker ne dobim vseh programov na kabelski TV.

*

Lona smo poslali v dolino po jake že pred kakim tednom. Nestrpno pogledujemo preko jezerca in iščemo znake življenja. Šerpe mirno sedijo v šotoru, se pogovarjajo, smejiijo in dajejo videz popolne umirjenosti. Na živce mi je šel njihov mir in sem Nurija vprašal :
 " Yaks coming ? "
 " Yes, today. Maybe. "
 Njegov "maybe" je zbil dno mojemu popterpljenju, zato sem ga skoraj nahrulil in zahteval bolj natančen odgovor.
 " You want the truth? O.K. I don't know. And what can I do? I can sit, I can drink, talk and wait. Yaks will come. "
 Azija, to je Azija. Pozabil sem na to dejstvo. Tu ura kot merska enota za čas skoraj ne obstaja. Tu obstaja dan, teden, mesec, leto in seveda življenje.

Sredi šiine snežne planjave sem zagledal dve modri piki. Višinski tabor na 6700 m nadmorske višine. Noge dobijo zagon, vendar samo nekaj metrov, potem pa se pljuča uprejo. Med hlastanjem za zrakom mi prihaja na misel stavek iz Sv. pisma: "Duh je voljan, a meso je slabo". Ničkolikokrat sem treščil ob zid himalajske realnosti in svoje nemoči. Alpinisti radi razlagamo, kako smo premagali to ali ono steno, splezali na teme te ali one gore itd. Tu, na skoraj 7000 metrih, gledam, kako stopinje izginjajo v vetru, in spoznavam čisto nekaj drugega. Hriba ne moreš premagati. Tu je že milijon let in bo še naslednji milijon let. Jaz pa sem le majhen pajkec, ki zbeži takoj, ko gora pokaže tudi drugo stran svojega obraza.

Marjan Zver

Andrej Markovič

»Alpinistična« razstava

V Galeriji Luna bo v torek, 23. decembra ob 19.30, otvoritev fotografske razstave alpinista AO Novo mesto Andreja Markoviča in Jureta Juhasza.

Povabilo popotnikom!

Januarja, februarja in marca bodo v Galeriji Luna vsako soboto potopisna predavanja. Če želiš tudi sam sodelovati oziroma pokazati svoje diapozitive, se za vse ostale informacije pozanimaj na DNS-ju vsak dan od 11-15 na telefon 371-790.

Odbojka za dekleta

Odbojka za dekleta na Gimanziji bo ob sobotah med 16:00 in 18:00 uro. Za nadaljnje informacije se pozanimajte na DNS ali pri Barbari Hočevar!

Plesni tečaj

- začetni in nadaljevalni

(ang. valček, samba, rumba, tundra, sulawesi, foxtrot...)

Zaradi povpraševanja po plesnem tečaju se naj vsi zainteresirani pozanimajo in prijavijo na DNS! Minimalno število prijav je 15 parov. Cena tečaja bo 3.000,00 SIT za 20 ur.

Adaptacija prostorov za mladinski klub

najava razpisa

DNS bo v sedanjih prostorih društva (klut nove občine) opremil mladinski klub. Razpis za adaptacijo prostorov bo po praznikih, zainteresirani pa se lahko pozanimajte na DNS (in razmišljate) že sedaj.

36. Zlata lisica na Pohorju

3. januarja 1999 bomo odšli navijat za naše lisičke na Mariborsko Pohorje. Ogleдали si bomo slalom za svetovni pokal in baletno drsanje na sankah. Vabljeni vsi ljubitelji alpskega smučanja in avtohtone medicine!

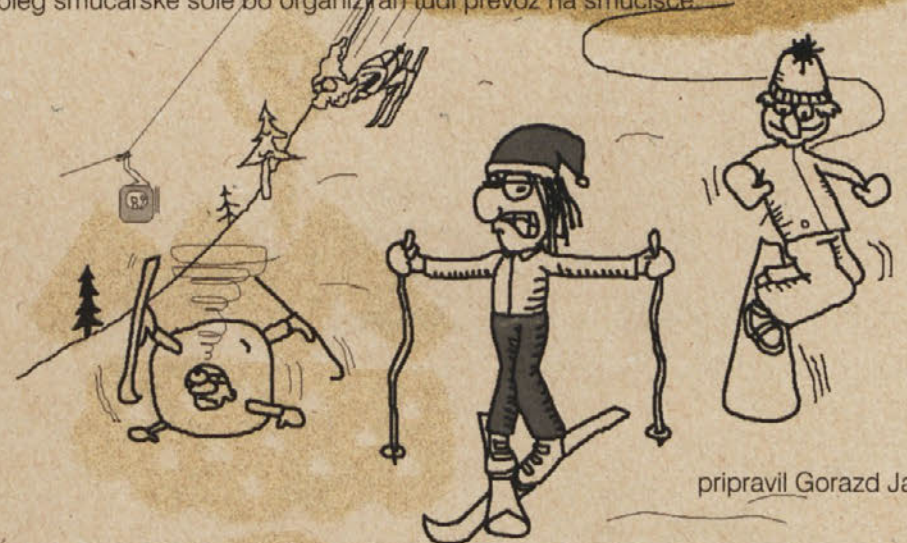
Smučanje na Voglu od 8. do 13. marca 1999

Od 8. do 13. marca organiziramo 6-dnevno smučanje na visokogorskem smučišču na Voglu. Nastanjeni bomo v brunarici Burja na samem smučišču. Cena za šestdnevno karto, pet polpenzionov in obilo zabave je za študente 32.999,00 SIT, za študente po srcu pa dva jurja več. Poleg smučanja bomo organizirali tudi šolo smučanja in šolo snowboarda.

Vikend smučarska šola na smučišču Gače

(6 dni 3x2)

Vikend smučarska šola se bo pričela 9. januarja in bo potekala tri vikende (sobota in nedelja 9., 10., 16., 17., 23. in 24. januarja), skupaj 30 ur. Naslednja se bo začela 30. januarja v soboto in bo zopet trajala 3 vikende (sobota in nedelja). Šola bo potekala pod strokovnim vodstvom in se bo odvijala po potrebi tudi med tednom. Cena tečaja bo cca. 15.000,00 SIT (sm. karta + učitelj)!! Poleg smučarske šole bo organiziran tudi prevoz na smučišče.

pripravil Gorazd Jakše

plesala je eno poletje

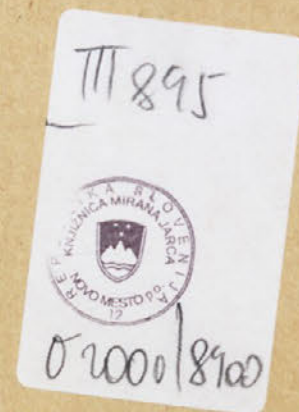
park

novomeški mladinski časopis
št. 4-5, letnik II, december-januar 1998

cena 1 tolar

ISSN 1408-7189

formit's foto: Blaž Fras

novomeški mladinski časopis

Glavni in odgovorni urednik: Marijan Dovič
Oblikovanje: Jurij Kocuvan
Naslovnica: Borut Peterlin
(avtor naslovnice v prejšnji številki je Tomaž Grdin,
ne Borut Peterlin – obema se opravičujemo)
Ilustracije: Janez Vidrih
Tehnični vodja: Marko Kralj

Ustanovitelj in izdajatelj: DNSŠ
Tisk: Tiskarna Novo mesto
Fotoliti: Demm d.o.o.
Naklada: 1500 izvodov

Naslov uredništva:
Prešernov trg 8,
8000 Novo mesto
Tel: 068/374-370, 371-790
E-pošta: park@drustvo-dns.si

Po mnenju ministrstva za kulturo velja za
Park 5% davek od prometa proizvodov (št.
413-229/98, 23. 04. 1998)

Zažele vse konstruktivne pripombe,
predlogi in prispevki – vsakdo je povabljen k
sodelovanju. Če želiš prejemati Park na
dom, izpolni kupon ali pokliči na DNSŠ.
PRIDI IN SE SPREHODI PO SVOJEM
PARKU!

Novo mesto *kot* *univerzitetno* mesto?

Razmišljanje o Novem mestu kot univerzitetnem središču je brez dvoma javna zadeva, o kateri je treba čimveč razpravljati na vseh mogočih ravneh - ne le ozko strokovni in politični. Kot prispevek k javni obravnavi že v tem trenutku dokaj zapletene "univerzitetne" problematike je naravnana tudi priloga decembrske številke Parka. Upamo, da bo pripomogla k razčiščenju nekaterih zablod.

✓ Novo mesto kot univerzitetno središče- *pro et contra?*

Preigravanje *pro et contra* lahko seveda nadaljujemo v nedogled: eden od argumentov, ki so jih navajali v prid tretji – primorski – univerzi, je prenapolnjenost ljubljanskih fakultet – predvsem tistih, ki zaradi premajnega števila predavateljev ne poznajo drugačnega preverjanja znanja razen pisnega. Študentje da tja hodijo bolj po diplome, ne po znanje. Možno pa je tudi obrniti: kje piše, da bo ta problem najbolje rešen ravno z ustanavljanjem majhnih univerzic širom Slovenije. Ali ni moč upravičeno pomisliti, da se bo na te univerzice vpisoval ravno tisti kader, ki je že "pogorel" v Lj ali Mb oz. si tja niti ne upa, ter upal na ta način nekako prilesti do tiste zaželene diplome, ki mu omogoča družbeno mobilnost. Gotovo torej obstaja povsem realna nevarnost, da bi novoustanovljene "pokrajinske" univerze postale neke vrste odlagališče za najmanj sposoben kader. Ob uvajanju plačniškega sistema se pravzaprav zadeva zlahka sprevrže v navadno "prodajanje" nezasluzenih diplom, pri čemer bi taka inflacija diplom povzročila dejansko devalvacijo njihove vrednosti itn.

Bil sem naprošen, naj kot »študent« predstavim svoje poglede na temo razvoja Novega mesta kot študijskega središča. Tu objavljam nekoliko predelan referat, s katerim sem 20. oktobra letos nastopil na srečanju, kjer so bile predstavljene želje, vizije in že doseženo na tem področju – vsi razpravljalci so tako ali drugače prisotni v tej prilogi. Gre seveda za moje osebne dileme in razmišljanja (nikakor namreč ne zastopam nikogar razen samega sebe) – te pa kljub temu marsikateri od novomeških študentov, ki študirajo v Ljubljani, verjetno v precejšnji meri deli z menoj.

Osnovno vprašanje, ki si ga moramo na začetku zastaviti, se glasi takole: ali je v Novem mestu smotno podpirati nastanek in razvoj univerze in vse pripadajoče infrastrukture? Toda tako postavljeno vprašanje še ni dovolj – treba je ugotoviti, katerim smotrom naj bi taka univerza ustrezala. In ravno tu se pojavijo številne dileme, ki niso enostavno rešljive. Želim reči, da je argumentov za in proti mnogo, različnih možnih pogledov na zadevo ravno tako – in največja težava je, da se na prvi pogled vse da solidno argumentirati. Zdi se mi mogoče utemeljeno zagovarjati tako mnenje, da je univerza v razvojni viziji Novega mesta neobhodna, kot tudi nasprotno mnenje – da je namreč nesmiselna provincialistična travma. Sodim, da se je do nekega "dokončnega" odgovora težko dokopati – sam za to sploh nimam vseh ustreznih podatkov – in ravno zato želim, da bi moj prispevek razsvetlil nekatere aspekte, ki so bili doslej potisnjeni v kot.

Novo mesto gotovo izpolnjuje nekatere pogoje, da bi lahko postalo univerzitetno središče. Za Koprom oz. Gorico je ena najustreznejših možnosti, saj ima relativno široko zaledje (Dolenjska, Bela krajina, Posavje...) A položaj le ni isti kot na Primorskem: Novo mesto nima univerzitetne tradicije, zaledje ni tako obsežno in deloma gravitira drugam, bodoča avtocestna povezava bo omogočila v pol ure priti v Ljubljano... Nasproti pa takoj postavimo bojazen pred centraliziranim razvojem na račun razvoja lokalne skupnosti, pa spet bojazni o odtokanju najposobnejšega kadra, ki so v veliki meri upravičene. Na drugi strani se univerza v Ljubljani med drugim otepa s pomanjkanjem kvalitetnega predavateljskega kádra, tako se upravičeno pojavlja vprašanje, koliko in – še bolj pomembno – kakšne predavatelje bi sploh lahko dobili v Novo mesto. A spet se lahko kaže univerza kot ena od možnosti za prosperiteto mesta – študenje, ki pri nas niso tako reven sloj, kot v stereotipnih predstavah marsikdo verjame, bi blagodejno vplivali na turistično, gostilniško, kulturno dejavnost ter nasploh poživili utrip mesta – posledično to pomeni rast in razvoj cele občine. Prav mogoče je tudi ugovarjati: kaj takega bi se zgodilo le v primeru, ko bi Novo mesto postalo res močno središče in bi se v mesto študentje dejansko priseljevali – moramo si predstavljati, da se k nam selijo Brežičani in Črnomalci, ali pa celo študentje iz oddaljenejših krajev. Jasno pa je, da se to lahko zgodi le, če Novo mesto ponudi take univerzitetne programe, ki so po kvaliteti enakovredni tistim v Ljubljani in Mariboru. To je pa gotovo težko verjetno.

Spet eden od konstruktivnih argumentov za univerzo je tale: študij v domačem kraju oz. njegovi neposredni bližini je nedvomno bistveno cenejši. Na ta način je seveda študij olajšan tudi revnejšim. Razumna pa se zdi še ena logika: sistem republiških štipendij je kar dobro razvejen, pa tudi študentski domovi so za tiste z res malo denarja kar lahko dostopni. Težava se namreč pojavi, če hoče nekdo študirati denimo primerjalno jezikoslovje – predvsem v humanistiki in družboslovju, pa tudi specialnih naravoslovnih disciplinah, ni realno pričakovati dveh ali več močnih univerzitetnih centrov – to bi bilo pravzaprav smešno, saj že sedaj štejejo nekateri oddelki komaj nekaj deset ljudi, kadrovske potrebe pa bolj ali manj (ali prekomerno) zadovoljujejo... Naj torej država prek ustreznega sistema socialne pomoči in štipendiranja omogoča študij vsakomur, ki je za to sposoben in to tam, kjer se bo lahko dejansko največ naučil.

Preden zaključim, bi želel povedati še, kakšen odnos imam do študija v Novem mestu sam, in v tem prav gotovo nisem osamljen: za vsakega študenta je izkušnja Ljubljane kot prestolnice in centra dogajanja veliko vredna – mlad človek spozna mnogo ljudi, postane samostojnejši, odgovornejši. Osebnost skoraj gotovo ne bi študiral v Novem mestu, četudi bi mi to ponudilo enakovreden program. A če pri tem nisem osamljen, to še ni razlog za preplah, češ vsi bežijo ven iz te province. Človek lahko študira kjerkoli, pa se bo vrnil v domači kraj, kakor hitro mu bo ta nudil pogoje za ustvarjalno delo. Ti pogoji pa ne bodo nastali kar tako, tudi če na hitro spravimo skupaj deset univerzitetnih programov (s koncesijo ali brez) ter jih povežemo v zasilno univerzo. Gre za mnogo več – mesto mora mladim in sposobnim ponuditi možnost, da se povezujejo, delajo za rast mesta oz. regije. V času študija jim mora mesto, če jih hoče nekako obdržati ali, če hočete, zasvojiti, (in Novo mesto je za kaj takega čisto primerno), ponuditi vsaj možnost za ustrezno udejstvovanje in obštudijske dejavnosti, možnost aktivnega sodelovanja v kulturnem in tudi gospodarskem utripu mesta – vsaj med vikendi oz. tedaj, ko prihajajo domov. Moje globoko prepričanje je, da samo z nekim visokošolskim programom – pa naj bo še tako kvaliteten – ravno odtokanja tistih najposobnejših ni mogoče preprečiti.

Kaj sem pravzaprav želel povedati z vsem skupaj? Menim, da je univerza v Novem mestu nekaj, v kar se ne gre brez glave in za vsako ceno zaletavati. Sprijazniti se moramo, da res celovita Univerza (ki bi tudi etimološko upravičila svoje ime – vseobsegajočo univerzalnost) v Novem mestu ni realna. Tudi se mi zdi (glede na bližino prestolnice), da neko izrazito univerzitetno mesto z mnogimi začasno priseljenimi študenti ne more postati. V tem primeru je popolnoma brezpredmetno ali pa vsaj prezgodaj razpravljati o kakršni koli infrastrukturi, ki da je ob univerzi potrebna – čeprav se bojim, da me utegne iz časopisa zadeti vest, da Novo mesto pospešeno gradi ogromen kompleks študentskih domov. Pri ustanavljanju in povezovanju visokošolskih zavodov v Novem mestu se mi zdi na prvem mestu potrebna previdnost. Predvsem se je treba ozirati na lokalne potrebe: natančno analizirati dejansko stanje, potrebe vseh sektorjev po svežih kadrih ali tudi po dodatnem izobraževanju že zaposlenih, ki pač teže potujejo v Lj ali Mb – glede na te potrebe je treba prirejati izobraževalne programe. Po drugi strani pa dobro možnost samosvojesti oz. specifične in elitne identitete predstavljajo tudi pobude, kot je High-tech podiplomski program visokih tehnologij, za katerega se zdi, da sloni na realnih potrebah in možnostih.

Važno je predvsem, da razčistimo, kakšno univerzo si sploh želimo. Enotno nastopanje, jasna razvojna vizija, podpora vseh segmentov in ločevanje zrna od plev nas nekoč lahko res privedejo do univerze, ustrezne možnostim, ki jih Novo mesto kljub vsemu ima. Vse, kar diši po univerzi, pa ni že takoj tudi dobro in zlahko – potrebna je velika mera previdnosti. Pravzaprav me v pričujoči diskusiji in sploh v medijih najbolj moti predvsem neka "univerzitetniška" pompoznost skupaj z ostro črno-belo tehniko, znano še iz nekih drugih časov: kdor si drzne samo pomisliti ali izraziti kakršen koli ugovor, je že nekakšna črna ovca, fašist, ki hoče škodovati mestu in zavira njegov nesluten razcvet. Ta homogenistična retorika je zelo škodljiva, saj temo tabuizira, kar gotovo ne pripomore k razvitju konstruktivne polemike, ki je gotovo primerna ob tako pomembnih vprašanjih.

Marijan Dovič

En študent v Ljubljani (če ne stanuje v Študentu in nima štipendije) = en kar soliden avto (cca. 2.000.000 sit). To so izračuni, ki predvidevajo, da študent v Ljubljani biva (le) 4 leta. Koliko je vredno študij obravnavati zgolj z ekonomske plati? Ali obstajajo realni pogoji, da bi Novo mesto postalo univerzitetno središče?

Ko bi študent lahko študiral doma, bi se gotovo razveselili mnogi starši – takšna priložnost pomeni popolnoma drugačen razrez družinskega proračuna. Gotovo smo (še) daleč od teh možnosti, čeprav je bilo pred časom v Novem mestu možno redno študirati razredni pouk, strojništvo in elektrotehniko, v zadnjem času pa ponovno strojništvo na Višji strokovni šoli. Letos so se prvi redni študenti vpisali na Visoko šolo za upravljanje in poslovanje, ki je prvi samostojni visokošolski zavod pri nas na Dolenjskem. V kratkem bo na višji šoli moč študirati tudi elektrotehniko in lesarstvo. Se pravi - Novo mesto je postalo študijsko središče. Ali imamo tudi že svojo Univerzo?

✓ Študent naj bo ... DOMA!

Ideja o Univerzi Novo mesto ni nova. Prve pobude segajo že skoraj 20 let nazaj, a so ostajale zgolj kot ideje, ker ni bilo nobenih zakonskih osnov, ki bi podpirale take možnosti. Resnejši koraki so bili v tej smeri začrtani leta 1993, ko je bil sprejet odlok o ustanovitvi Razvojno izobraževalnega centra (RIC) Novo mesto, ki bi kasneje med drugim prevzel koordinacijske naloge v projektu Univerza v Novem mestu. Seveda takšna naloga človeku kar sapo jemlje, ampak ker vedno drži pregovor, da se nobena juha ne poje tako vroča, kot se skuha, je tudi ta ideja zahtevala svoje časovne dimenzije.

Zakaj ravno v tem času tako izrazite težnje po samostojnem univerzitetnem središču? Gotovo so jim v prid podatki o številu izrednih študentov v Novem mestu in zajetnih kupčkih šolnih, ki so jih višje in visoke šole splele Dolenjcem. Namreč, izredni študij v Novem mestu ima že kar častitljivo tradicijo. Skoraj 40 let je tu neprekinjeno prisotna Ekonomsko poslovna fakulteta Maribor (včasih VEKŠ), ki je imela v svojih programih v Novem mestu letno vpisanih tudi preko 650 izrednih študentov. Druge višje in visoke šole, ki gostujejo v intervalih, se sicer ne morejo pohvaliti s tolikšnim številom, vendar se število študentov samo pri RIC-u vsako leto giblje med 600 in 800.

Na drugi strani pa velja veliko tehtnejši argument, da se Novo mesto ves čas sooča z odlivom možganov, ki bi v tem projektu pomenili predavateljski potencial, hkrati pa je večina akademikov, ki imajo korenine na Dolenjskem, pripravljenih sodelovati pri pripravi novih študijskih programov. Pa smo tam. Kateri programi bi bili pravi? Vemo, da morajo biti vsi programi primerljivi vsaj v evropskem prostoru. Ali je nov program lahko primerljiv z obstoječimi slovenskimi programi? Ali je izvedena analiza strokovnih potreb, ki bi bila podlaga med drugim tudi za življenjsko dobo posameznega študijskega programa? Ali je potrebno razvijati konkurenco med študijskimi programi?

Ko se dotaknemo programske sheme, se soočimo z dejstvom, da se vse vrte okoli strokovnih področij, ki jih akademiki tudi sicer že pokrivajo. Škoda bi bilo, da bi šel razvoj programov v smislu konkurenčnosti s posameznimi študijskimi programi, ki sodijo pod okrilje ljubljanske in mariborske univerze. Ali ne bi bilo dobro slediti primeru skupine prof. dr. Mihe Japlja, ki razvija podiplomski program visokih tehnologij z mednarodnim kreditnim sistemom in temelji predvsem na daljnoročnih potrebah? Podiplomsko šolo visokih tehnologij bosta podprla Lek in Krka.

Če bo lokalna oblast v bodoče še podpirala in se tudi vključevala v projekt programske in prostorske izgradnje univerze, bo potrebno več denarja nameniti predvsem raziskavam, ki bi potrjevale potrebo po določenih diplomiranih profilih ne samo na Dolenjskem, temveč tudi v Sloveniji in izdelale prioriteto hierarhijo v programski shemi. Pri tem ne bi smeli pozabiti na interese posameznih gospodarskih in negospodarskih panog, saj brez njihovega prispevka o izgradnji univerzitetnega središča, niti o zaposlitvenih možnostih diplomantov sploh ne moremo govoriti. Na osnovi zagotovljenih potreb je potrebno skrbeti za koordinacijo pri pripravi in izvedbi programov. Komu zaupati to nalogo?

Morda pa so razmišljanja s skeptičnim pridihom odveč, saj visokošolsko središče že imamo. Tudi hvaliti se je treba (znati).

Vesna Dular

foto: Tomaž Grdin

priložnosti malega mesta...

No v o mesto k o t u n i v e r z i t e t n o m e s t o ?

Kot že sam naslov pove, nisem postavil enačaja med Novim mestom in pojmom »univerzitetno mesto«. S tem že v izhodišču seveda postavljam določeno stopnjo zadržanosti do ideje, da bi Novo mesto bilo lahko razpoznavno kot univerzitetno študijsko središče. Za to začetno zadržanost imam zelo prepričljive razloge, ki so bolj ali manj splošno znani. Prednjači seveda pomislek, ali v Sloveniji poleg Ljubljane in Maribora sploh potrebujemo novo univerzo, saj obstoječi univerzi s svojimi zmogljivostmi prav gotovo zadostujeta, posebej kar se tiče pokrivanja potreb po kvalitetnih študijskih programih in združevanju nacionalne raziskovalne dejavnosti.

Pisanja tega članka pa se ne bi lotil, če v sedanjem procesu decentralizacije visokega šolstva v Sloveniji ne bi videl tudi priložnosti in vloge Novega mesta. Da priložnosti so, vemo, saj Novo mesto že nekaj let ponuja možnost študija na dislociranih oddelkih posameznih študijskih programov (strojništvo, ekonomija...). Hkrati pa je v letošnjem letu pričelo z delom tudi novoustanovljeno visokošolsko središče s sedežem v Novem mestu, ki je nastalo po potrditvi visokošolskega programa upravljanje in poslovanje s strani državnih institucij. Možnost vseh teh programov, ki so razdrobljeni po različnih institucijah (RIC, Visoka šola za upravljanje in poslovanje, Šolski center Novo mesto), pa se ne kaže kot možnost dobre osnove potencialne bodoče univerze. Ob tem je seveda treba opozoriti, da se nekateri kar preveč radi kitijo z nazivom Univerza v Novem mestu in imajo strašne apetite po sredstvih, ki so na istoimeški postavki v občinskem proračunu. Če ne drugega, se moramo zavedati, da naše mesto trenutno ne razpolaga še z nobenim univerzitetnim programom in ne premore še nobene fakultete (vse te pojme namreč natančno določa Zakon o visokem šolstvu). Potrditve univerzitetnih programov, ki bi jih izvajala fakulteta na območju Novega mesta, pa v skladu s sedanjo politiko razvoja visokega šolstva še nekaj časa ne moremo pričakovati. Tako govori tudi osnutek Nacionalnega programa visokega šolstva (december 1997), ki sicer nakazuje potrebo po ustanovitvi tretjega univerzitetnega središča v Sloveniji, in sicer na Primorskem. Verjetno se delo za bodočo Univerzo začne pri takih »malenkostih« (mislim namreč na usklajeno akcijo za podobno navedbo Novega mesta kot potencialnega visokošolskega središča v Nacionalnem programu visokega šolstva), predvsem pa z drugačnim pristopom, kot ga trenutno uporabljajo nekateri zastavonoše razvoja visokega šolstva v Novem mestu. Za take stvari je potrebno imeti zelo močen, predvsem pa tudi zelo usklajen lobi v Ljubljani (ne glede na strankarsko ali drugačno pripadnost), kar smo v zadnjih letih lahko opazili pri lobiranju za tretjo slovensko univerzo na Primorskem. Ob tem je seveda treba

vedeti, da tudi na Primorskem poteka hud boj med tremi lokacijami (Piran – Portorož, Koper, Nova Gorica) in seveda s tem tudi različnimi skupinami za sedež bodoče univerze. Glede Novega mesta je stanje popolnoma drugačno. Ni usklajenega nastopanja navzven, prevladujejo predvsem privatni interesi, ki, kot dajejo slutiti, imajo tudi močno finančno naravnost. Za dosego ciljev se ne izbira sredstev. Na poti do »svetega cilja« se lahko povozi kar nekaj posameznikov, pa tudi večjih skupin. Kdor si v lokalnem prostoru upa izreči kakšen pomislek, je preko najmočnejših lokalnih medijev označen za nasprotnika razvoja novomeške univerze. Torej je čisto na mestu pomislek, ali lahko tako ravnanje (ki je sicer kratkoročno uspešno), pripelje do pridobitve kakšnega kvalitetnega univerzitetnega programa, ali bomo priča le brezkončnemu večanju števila povprečnih programov visokih strokovnih šol. Moram priznati, da osebno nimam nič proti sedanjemu decentralizacijski državnemu šolski politiki, ki želi nekako razpršiti mrežo visokih strokovnih šol, ki jih je predvidel leta 1994 sprejet Zakon o visokem šolstvu. Te šole bodo prav gotovo pokrile del potreb, ki nastajajo s trendom daljšanja izobraževanja v današnjem času. To je vse lepo in prav in prav gotovo mora svoj del pogače tukaj dobiti tudi Novo mesto (glede na nekatera druga mesta se v zadnji delitvi Novo mesto ni najbolje odrezalo), vendar moramo ločiti ta proces od neke razpoznavne Univerze, ki bi s svojo prisotnostjo dala pečat našemu mestu in celotni Dolenjski.

Kje je po mojem mnenju torej priložnost za razvoj univerze v Novem mestu? Pri oblikovanju svoje vizije se bom naslonil na izkušnje, ki sem jih pridobil pri obisku nekaterih največjih univerz v ZDA (University of California Los Angeles, Harvard University, Berkley, New York University, Columbia University). Pri večini teh ameriških univerz gre za institucije, ki imajo zelo dolgo tradicijo – Harvard kot najstarejša univerza obstaja že od leta 1636. Slovenski visokošolski sistem se težko primerja s sistemom v ZDA. Kar se pa lahko naučimo pri ameriških univerzah, je predvsem njihov položaj v lokalni skupnosti in sistem dela. Značilna ameriška univerza je organizirana kot kampus. Univerzitetni kampus je zaključena celota, ki nudi študentu

popolno storitev v času študija. Tako je večina ameriških univerz postavljena ob robu mesta ali pa v samem mestu, vendar z ločnico med univerzo in ostalim delom mesta. Ponudba takega kampusa ni omejena samo na ozko študijske in raziskovalne storitve, ki jih nudijo fakultete, knjižnica in študentski domovi, temveč so to običajno močna športna (včasih tudi kulturna) središča, ki imajo močan vpliv na celotno lokalno skupnost. V takih središčih se pogosto tudi razvijejo in delujejo različna gibanja, ki jih zunanje okolje na začetku še ne bi prebavilo, odprto (v smislu tolerance) univerzitetno okolje pa je seveda primeren prostor, ki jim omogoča začetne pogoje za javno uveljavitev.

Po tem opisu značilne ameriške univerze bom skušal pokazati svojo vizijo potencialne bodoče univerze v Novem mestu. Ta prav gotovo ne more nastati z združevanjem posameznih programov, ki bi jih posamezniki uspeli pridobiti in jih vpeljati v okviru svojih privatnih visokih šol ali fakultet. Za tako institucijo bi morala stati celotna lokalna skupnost. Pri tem v prvi vrsti mislim na Mestno občino Novo mesto in seveda bodočo pokrajino, če bo do njene ustanovitve seveda prišlo. Mestna občina mora tako v svojih razvojnih dokumentih to opredeliti kot eno glavnih usmeritev Občine in v konkretnih strategijah posameznih resorjev in planih (prostorskih in ostalih) opredeliti posamezne cilje in naloge. Za univerzitetni prostor, ki bi deloval na principu zaključene celote in bi študentu nudil celotno storitev, bi bilo v prvi vrsti potrebno najti primeren prostor, ki bi bil vpet v Novo mesto, pa vendar toliko odmaknjen, da bi lahko omogočal kvalitetno bivanje in delo ter možnost širitve in razvoja. Že pred leti je na Sekretariatu za družbene dejavnosti (tedaj še Občine Novo mesto) prišlo do razmišljanja o visokošolskem središču – kampusu, ki bi bil lociran na območju Dergančevja (Žabja vas). Za omenjeno področje še danes ni dokončno sprejetega načrta, ki bi opredeljeval, kaj bo v bodoče s tem območjem, ki je v preteklosti služilo za vojaška skladišča. Ta razmišljanja so se celo udeležila v konkretnih načrtih ureditve tega področja, vendar kot kaže ni šlo za usklajeno akcijo širšega značaja, saj so ti načrti že nekaj let le del arhivov. Sam se ne čutim dovolj strokovnega, da bi razsojal o vprašanjih, ki

zadevajo prostorsko načrtovanje, zato ne bom favoriziral ne tega ne katerega drugega področja.

Prvi del vizije potencialne bodoče univerze v Novem mestu se nanaša predvsem na organiziranost in umeščenost te institucije v lokalni prostor. Sedaj pa nekaj besed o vsebini. Slovenija je majhna po številu prebivalcev in prav gotovo ima obseg znanstveno-raziskovalnega dela neke omejitve. Zato ni smiselno podvajati programov, ki so v zadostni meri vpeljani na obstoječih univerzah. Poiskati je treba nekaj novega, česar pri nas še ni. In v današnjem sodobnem svetu, kjer je razvoj na določenih področjih izredno hiter, je prav gotovo veliko prostora. Seveda bi si morala taka institucija izbrati za cilj širši prostor – to je prav gotovo prostor Srednje oz. Vzhodne, če ne že kar celotne Evrope. Kako torej priti do take vsebine? Do sedaj še nisem omenil zadnje pobude društva »Akademska pobuda Univerza v Novem mestu« glede ustanovitve mednarodne podiplomske fakultete za področje visokih tehnologij (High-Tech). Sam ravno v tej pobudi vidim prvi resen korak k Novemu mestu kot univerzitetnem središču. Predlog predvideva ustanavljanje visoko kvalitetnega podiplomskega programa, kakršnega trenutno pri nas še ni in bi pokrival širše območje, ne le Slovenijo. Prav tako se avtorji pobude zavedajo, da brez podpore Mestne občine Novo mesto kot lokalne skupnosti in podjetja Krke, ki združuje največ raziskovalnega dela v občini, tak projekt ne more zaživeti. (To bo prav gotovo velika preizkušnja za občinsko politiko, ki je pred kratkim tako velikodušno podprla ustanavljanje Visoke šole za upravljanje in poslovanje. Ali bodo člani občinskega sveta zmogli dati toliko sredstev tudi za

šolo, ki daleč presega po kvaliteti že podprto šolo in katere verjetno nihče od njih ne bo nikoli obiskoval?)

Seveda pa to ni edina možnost. Pri nas šolstvo še ni okusilo tržnih konkurenčnih zakonitosti. Zato pa ni prav nič nenavadnega za Evropsko skupnost, če tudi na področju šolstva deluje trg z vsemi svojimi pravili. Prav gotovo za razliko od ZDA v Evropi ne veljajo v takšni meri liberalno-tržna pravila v šolstvu, vendar je privatni kapital največkrat in nasploh vse pogostejše finančna podlaga visokošolskega izobraževanja. Sedaj je z ukinjanjem notranjih meja v Evropski skupnosti nastal tudi ogromen tržni prostor, kjer se odvija boj za odjemalce »visokošolske industrije«, to je študente. (Pred leti sem bil na takem študijskem sejmu na Dunaju, kjer so se univerze in druge izobraževalne institucije iz cele EU borile za maturante avstrijskih šol.) Študent mora hkrati z vpisom svoje šolanje tudi plačati. (Seveda se s plačilom tudi marsikaj spremeni. Tako študenti za razliko od stanja pri nas vedo, za kaj so plačali, in to tudi zahtevajo. Pa pustimo to temo, ki je dovolj obširna za samostojno obdelavo.) In ker se Slovenija deklarativno zelo zavzema za vstop v EU, se moramo zavedati, da bomo tudi na visokošolskem področju postali le majhen del ogromnega visokošolskega prostora (trga). Seveda situacija ni rožnata, saj bo nekatere državne zakone mnogo lažje uskladiti kot pa ustvariti vse pogoje za primerljivo visoko šolstvo. Prav gotovo svoje dodaja togost, ki jo do vseh sprememb kaže naša najstarejša in največja

univerza v Ljubljani, kaj dosti boljša pa ni tudi precej mlajša v Mariboru. In tu vidim priložnost za Novo mesto, če se bomo v en glas odločili, da bomo storili vse, da bo naše mesto dobilo značaj univerzitetnega mesta. Ogromno je še znanj, ki jih pri nas v Sloveniji ali v širšem prostoru še ne ponuja nihče ali pa redki. Prav tako pa togost slovenskih univerz pri uvajanju novih interdisciplinarnih študijev in nasploh kreditnega sistema študija kar kliče po konkurenci.

Če se ponovno vrnemo na finančni vidik ustanavljanja nove univerze, lahko ugotovimo, da bi se v primeru, ko bi na vseh ravneh v občini obstajala naravnost k ustanavljanju visokošolskih institucij, prav gotovo našel nekdo, ki bi bil pripravljen kapitalsko vlagati v novomeško visoko šolstvo. In g. Soros prav gotovo ni edini striček z debelo denarnico, ki v Srednji Evropi vlaga v ustanavljanje visokošolskih institucij.

Mislím, da se iz vsega napisanega vidi, da je priložnosti za majhno mesto, kot je Novo mesto, tudi na področju visokega šolstva dovolj. Da pa bo Novo mesto kdaj privabilo večino svojih obiskovalcev zaradi svoje »svetovno« (ali pa evropsko) znane Univerze, se bo moralo v našem mestu še marsikaj spremeniti. Do takrat pa bodo glavno besedo imeli tisti, ki bodo svojo povprečno blago (beri šolo) prodajali kot čisto zlato (beri Univerzo v Novem mestu).

Gregor Macedoni

“univerzitetni” zapleti...

Ovce in volkovi

Samostojni visokošolski zavod VŠUP Novo mesto je prva in doslej edina novomeška visoka šola. Ali gre za povsem zasebno ali občinsko šolo, je vprašanje, od katerega bo odvisna prihodnost te šole in okoli katerega si niso edini niti ustanovitelji (Mestna občina Novo mesto, Pedagoška obzorja d.o.o., Biro 4D d.o.o.). Ti še vedno niso sklenili pogodbe o ureditvi medsebojnih razmerij, v katerih bi bila opredeljena materialna sredstva, ki naj bi jih občina v prihodnosti namenjala za delovanje VŠUP. Občinska sekretarka za izobraževanje Vera Vesely meni, da je šola privatna in da je občina ni dolžna financirati, čeprav je še pred slabim letom obstajal načelen dogovor, da ji bodo v tem šolskem letu namenili več kot 30 milijonov tolarjev proračunskega denarja. Na drugi strani dekanica VŠUP Ana Blažič trdi, da je šola občinska in da brez dodatnega financiranja s strani občine ne bodo mogli izvajati načrtanega programa. Šola, kjer šolnino plačujejo tudi redni študentje, bi po nekaterih podatkih v tem šolskem letu za plače zaposlenih in ostale stroške poslovanja potrebovala približno sedemdeset milijonov SIT. Pravzaprav ni jasno, zakaj VŠUP sploh še potrebuje občinski denar, če bodo že s šolninami (samo na novomeškem oddelku) v tem letu pridobili več kot 86 milijonov SIT.

Zgodba o VŠUP se začne septembra 1996, ko tedanji novomeški župan Franci Koncilija Visoki šoli za upravljanje in poslovanje, ki je takrat še v procesu nastajanja, za potrebe njenega delovanja obljubi prostore v Kulturnem centru Janeza Trdine. Meseca maja naslednje leto občinski svet sprejme odlok o ustanovitvi VŠUP, v občinskem proračunu za leto 1998 pa se na postavki Univerza v Novem mestu (sic!) za izvajanje pedagoškega procesa VŠUP pojavi skoraj 37 milijonov tolarjev.

Julija 1997 Klub za nadarjene učence Novo mesto z obrambnim ministrstvom, ki je solastnik nekdanjega doma JLA, podpiše pogodbo o nakupu 416 m² spodnje etaže KC. Pogodba, ki jo v imenu ministrstva podpiše takratni minister Tit Turnšek, opredeli kupnino v višini 19 milijonov tolarjev, ki pa do danes še ni plačana. Kakšno povezavo ima ta reč z visoko šolo?! Vedeti moramo, da je v imenu kluba pogodbo podpisal dr. Marjan Blažič, frontmen projekta Visoka šola za upravljanje in poslovanje Novo mesto, član upravnega odbora šole in njen redni predavatelj. Pozneje se izkaže, da bo v teh prostorih svoj pedagoški program izvajala VŠUP.

Decembra lansko leto, pred enim letom torej, se občina pogodbeno zaveže, da bo na račun VŠUP nakazala 10 milijonov tolarjev zagonskih sredstev, kar kasneje tudi stori. Pogodbo o zagotavljanju teh sredstev podpišejo trije soustanovitelji šole - župan kot predstavnik občine, Darinka Usenik za podjetje BIRO 4D d.o.o. in Jasmina Starc za PEDAGOŠKA OBZORJA d.o.o. Ti dve podjetji kot svoj del zagonskih sredstev ne vložita denarja, pač pa svoje dotedanje delo (ide jna zasnova za šolo in izdelava vsega gradiva, potrebnega za pridobitev licence). Gre predvsem za delo Ane in Marjana Blažič (direktor Pedagoških obzorij) ter dr. Janeza Usenika (direktor Biroja 4D).

Do tega trenutka se odnos med šolo, ki je za študijsko leto 1998/99 že razpisala 270 vpisnih mest, in občinsko upravo kaže kot primer zgledega sodelovanja, navkljub temu pa še ni bilo dokončnega dogovora o tem, v katerih prostorih bo bodoča šola tudi dejansko delovala. Šola, ki je še do marca 1998 računala na nekoliko manjši vpis (predvideli so vpis 220 študentov), je imela od Kluba za nadarjene zagotovljene približno polovico spodnje etaže KC-ja, to pa je bilo tudi vse. Občinska uprava, ki je menila, da je prostorska problematika šole rešena, je pri biroju ABC CIBIC naročila izdelavo načrta, po katerem bi na 336 m² spodnje etaže KC uredili predavalnico za 150 slušateljev, dve manjši predavalnici, dve pisarni za dekanat in tajništvo ter ustrezne sanitarije. A s tem načrtom ni bilo nič.

VŠUP, ki na razpisu za študijsko leto 1998/99 v začetku marca dobi kakih 500 prijav, namesto 270 sprejme 391 študentov - 110 rednih in kar 281 izrednih. Polovica spodnje etaže za izvajanje tako številčnega pedagoškega procesa kajpada ne zadostuje.

“Pohlevnih ovc gre veliko v hlev”, so si očitno rekli občinski svetniki, ko so na januarski seji, še pred zaključkom vpisa torej, preostalo polovico kletnih prostorov nekdanjega doma JLA dodelili v uporabo DNSŠ-ju. Danes bi se nekateri najraje izgovarjali, da takrat o dogovoru z VŠUP in prodaji prostorov Klubu za nadarjene učence niso vedeli nič, a temu le težko kdo verjame. Novonastala prostorska stiska VŠUP je pri mestnih svetnikih naletela na odprta ušesa in čez dva meseca se trije dodatni sklepi, ki pogojujejo sklenitev najemne pogodbe med občino in DNSŠ-jem, pokažejo kot

← facti bruti →

dve vprašanji za bistrenje možganov

110 rednih študentov x 90.000,00 SIT = 9.900.000,00 SIT
 126 izrednih študentov x 240.000,00 SIT = 30.240.000,00 SIT
 155 izrednih študentov x 300.000,00 SIT = 46.500.000,00 SIT
prispevek študentov za šolsko leto 98/99 = 86.640.000,00 SIT

ustanovni kapital občine 10.000.000,00 SIT
 rezervirana občinska postavka za leto 98/99 = 35.000.000,00 SIT
 brezplačen najem prostorov, ki so (govorimo le o dobri polovici) po oceni mag. Borisa Dularja “...vredni 80 mio SIT...” (Dolenjski list, 23. 4. 98)

Kdo da več?

učinkovita varovalka. Na podlagi teh členov svetniki marca ustavijo proces dodeljevanje prostorov DNS-ju in tako "sprostijo" kapacitete Kulturnega centra. DNS se je lahko glede že obljubljenih novih prostorov le še obrisal pod nosom.

Najbrž ne bomo nikoli zagotovo izvedeli, kaj je občinske svetnike, natančneje svetnike vladajoče koalicije, prepričalo v to, da za vsako ceno podpirajo nastanek visoke šole. Morda kaj več vedo starši grmskih osnovnošolcev, ki so v protestni noti, ki so jo poslali predsedniku občinskega sveta, zapisali: "Ne moremo dopustiti, da bi skupina neodgovornih posameznikov s tako lahkoto v privatne žepe oziroma privatno firmo preliha toliko denarja, ker smo mi, starši, za naš prizidek šole sami zbirali finančna sredstva, da bi omogočili našim otrokom boljše pogoje... Pravijo, da nekateri, ki projekt najbolj podpirajo, že imajo obljubljeno diplomu te bodoče šole."

V trenutku, ko je postalo jasno, da z mladinskim klubom v kleti KC ne bo nič, se neha tudi ljubezen med visoko šolo in županom. Če je še pred nekaj

tedni slednji nameraval šoli izplačati 25 milijonov, s čimer bi bili po njegovem mnenju zagotovljeni materialni pogoji za nemoteno delovanje šole, jim od tega trenutka ni bil več pripravljen nameniti niti tolarja občinskega denarja. Zaradi tega spora soustanovitelji (občina, Biro 4D in Pedagoška obzorja) še vedno niso podpisali pogodbe o medsebojnih obveznostih, kot to zahteva akt o ustanovitvi šole. Še več, ko šola začne z obnovitvenimi in pripravljalnimi deli – ne pozabimo, da je klet JLA bivša kuhinja in restavracija – župan na okrožno sodišče vložil pritožbo, češ da VŠUP za to nima potrebnih gradbenih dovoljenj. Sodišče meni, da pritožba nima zadostne podlage in dela se lahko nadaljuje.

Vendar ob tem na dan pridejo številne slabosti, ki izhajajo iz nedorečenosti o lastniških odnosih med Mestno občino Novo mesto in Ministrstvom za obrambo Republike Slovenije, ki sta lastnika stavbe. Po zadnji veljavni pogodbi je občina 60-, ministrstvo pa 40-odstotni lastnik idealnega deleža. Sekretariat za kulturo danes ocenjuje, da se je v zadnjih štirih letih zaradi dodatnega občinskega vlaganja v objekt njen delež povečal na skoraj

80%, vendar dogovora o novih kvotah z ministrstvom še niso dosegli. Prav tako še ni bila sprejeta nobena delitev realnih prostorov. Kar se tiče upravljanja s stavbo, je trenutno v veljavi pogodba iz leta 1993, v kateri "ministrstvo pooblašča občino, da v njegovem imenu in za njegov račun gospodari in upravlja z njegovimi (takrat še) 56,09% doma JA." In naprej: "Občina sme, v okviru pooblastila, dom JA oziroma njegove posamezne dele oddati v najem, o čemer mora obvestiti ministrstvo. Občina mora na račun ministrstva vsake tri mesece za nazaj nakazovati 3004 DEM (za vsak mesec)... Ta znesek predstavlja delež ministrstva v najemni, ki jo je moč iztržiti za objekt v stanju na dan podpisa pogodbe." Resnici na ljubo je treba povedati, da občina tega denarja doslej ni plačevala, saj po besedah sekretarja za kulturo Roberta Judeža v tem času od ministrstva še niso prejeli nobenega računa.

Najemnine za prostore pa ne plačuje niti VŠUP. Kljub temu, da je dejanski upravljalec objekta občina in da še zdaleč ni določeno lastništvo nad posameznimi prostori, na šoli pravijo, da njihov program poteka v prostorih ministrstva za obrambo, da so za to od njih dobili vsa potrebna dovoljenja, in da jim je novomeška uprava za okolje in prostor na tej podlagi izdala tudi ustrezna dovoljenja za prijavljena gradbena dela. Pravijo tudi, da v Novem mestu še nikoli ni bilo toliko prostih objektov kot sedaj (stara porodnišnica, policija...) in da se bo zagotovo našlo nekaj prostora tudi za mladino, da pa je za njih najboljša prostorska rešitev prav v KC-ju, saj za obnovo (denimo porodnišnice) prav gotovo nimajo denarja.

Župana Koncilijo bo po nedavnem porazu na občinskih volitvah konec meseca zamenjal njegov naslednik Anton Starc. Pričakovati je, da se bodo z novo garnituro občinske uprave uredili tudi trenutno precej napeti odnosi z VŠUP, da bo šola končno le prišla do obljubljenih proračunskih sredstev in da se bo takrat na občini našel človek, ki bo znal povedati, kakšen status vendarle ima VŠUP v Kulturnem centru Janeza Trdine. Ob vsej dobri volji, ki jo bosta mestni svet in novi župan nedvomno pokazala pri sodelovanju z doslej edino novomeško visoko šolo, pa ne gre pozabiti, da bo dolensko srce resnično bilo močnejše le, če bodo v njem nekaj prostora našli tudi novomeški študentje in ostala mladina.

Boris Blaić

← facti bruti →

Oseba A (redni študent prvega letnika) letno na račun neke šole nakaže 90.000 tolarjev, oseba B (izredni študent prvega letnika) 240.000 tolarjev in oseba C (izredni študent tretjega letnika) 300.000 tolarjev šolnine.

Kakšna je šola - občinska ali zasebna?

ilustracije: Janez Vidrih

Od kje ideja za VŠUP?

Izobraževanje odraslih v Novem mestu poteka že dobrih trideset let. Organizirali so ga Mariborčani in Ljubljanci in denar odnašali s seboj, si gradili šole, izobraževali kadre. Novo mesto pa je to podpiralo. Ni vrag, da se pri nas ne bi našlo toliko sposobnih ljudi, ki bi v mesto pripeljali kak visokošolski program. Poskusov je bilo več, a razmere očitno niso bile zrele za samo izvedbo. Ideja o visokoškolskem središču je ponovno oživila 1994, ko so občine Črnomelj, Metlika, Novo mesto

✓ **Novomeška VŠUP:**

Ana Blažič in šola za srednji vodstveni kader

in Trebnje sklenile, da se bodo lotili organiziranja samostojnih visokošolskih zavodov. Leta 1995 je bila imenovana občinska projektna skupina za koncipiranje visokošolskega študija, nekaj mesecev kasneje pa je bilo ustanovljeno tudi društvo Akademska pobuda Univerza v Novem mestu. Še istega leta je društvo sprejelo sklep, da se pristopi k izdelavi šestih izobraževalnih projektov, in sicer za področje družboslovja in humanistike, poslovanja in upravljanja, pedagogike, politehnike, agrokulture ter kemije in biotehnologije. Za našo visoko šolo sta pomembna vsaj še dva datuma. Gre za 29. maj 1997, ko je novomeški občinski svet sprejel akt o ustanovitvi samostojnega visokošolskega zavoda VŠUP – ta dan smo kasneje proglasili za dan šole, in 30. januar 1998, ko je svet za visoko šolstvo na osnovi ugodno ocenjenih ekspertnih mnenj in strokovnih recenzij dal soglasje k študijskemu programu VŠUP.

Kaj je z ostalimi programi, ki so bili oblikovani v sklopu Akademske pobude?

Projekt, ki danes živi v obliki VŠUP je, vsaj upam tako, le prvi v nizu. Izpeljava vseh omenjenih projektov bi za novomeško in okoliško mladino nedvomno pomenila večje možnosti izobraževanja, in morda bomo čez dvajset, trideset let lahko govorili o univerzi v Novem mestu.

“Naš program je koncipiran tako, da usposablja srednji vodstveni kader zaposlenih v gospodarskih, negospodarskih dejavnostih in v javni upravi. Zdi se mi, da tega profila na Dolenjskem ni preveč. Sicer pa je resnica, da je vseh kadrov preveč.”

Tretjina slovenskih srednješolcev se odloča za študij ekonomije. Toda novomeški delodajalci ne kažejo prevelikega zanimanja za zaposlovanje visokošolskih kadrov ekonomske smeri, večje potrebe se kažejo po drugih strokah, kot sta medicina in naravoslovje. Kaj vas je prepričalo v to, da Novo mesto potrebuje še en ekonomski program?

Naš program je koncipiran tako, da usposablja srednji vodstveni kader zaposlenih v gospodarskih, negospodarskih dejavnostih in v javni upravi. Zdi se mi, da tega profila na Dolenjskem ni preveč. Sicer pa je resnica, da je vseh kadrov preveč. Izjeme so morda profesorji matematike, fizike, tujih jezikov in slovenščine, potem pa se stvar neha. Vse smeri izobražujemo več ali manj na zalogo. Lahko pa rečem, da je interes za naš program velik, ker gre dejansko za program, ki ga v slovenskem prostoru ni. Zajema pozitivne prvine upravljanja, organizacije, poslovanja, skratka gre za kombinacijo, ki jo svet že dolgo pozna. Šola je predvsem strokovna, in zelo me je zmotilo mnenje Marjana Doviča, ko je na srečanju akademske pobude izjavil, da bo naša šola odlagališče manj sposobnih študentov in tistih, ki niso bili nikjer uspešni. Večina ljudi na svetu je povprečnih in naš

Kaj je danes sploh potrebno, da se ustanovi visokošolski zavod, kot je Visoka šola za upravljanje in poslovanje?

V prvi vrsti ogromno lobiranja, da nek kraj sploh dobi program, nadalje rabite ogromno strokovnega znanja, da se program pripravi, in poznavanje drugih, tujih šolskih sistemov in sorodnih programov. Mi smo zbrali množico različnih programov, od ameriških, nemških, švedskih, angleških, in na podlagi številnih konzultacij s profesorji predlagali program v današnji obliki. Letni visokošolski program je potrebno opredeliti v okviru 750 ur, in potrebno se je odločiti, ali gre v ta fond ur uvrstiti osem, deset ali petnajst predmetov. Naša usmeritev je bila, da ne gremo na večje, ampak na manjše število predmetov, tako da je možno snov obdelati in predstaviti bolj temeljito. Preden smo za ta program dobili končno soglasje sveta za visoko šolstvo, pa so svoja mnenja o njem podala tudi ljubljanska, mariborska in zagrebška ekonomska fakulteta. Moram še povedati, da smo pri iskanju predavateljev imeli veliko srečo, saj se dr. Usenik in dr. Blažič gibljeta v krogih, kjer je možno spoznati ljudi, ki delajo na univerzi, in sta že od prej poznala večino naših današnjih sodelavcev. Gre za izkušene predavatelje, od katerih je večina rednih profesorjev, dva sta izredna, dva pa docenta.

foto: Berut Peterlin

program bo izobraževal tudi povprečno sposobne ljudi za povprečno zahtevna dela. Teh pa je v našem gospodarstvu najbrž še največ. VSUP bo zagotovo dvignila izobrazbeni nivo podjetij, ker bodo študenti ostali tukaj, zlasti izredni, ki so že nekje zaposleni. Vemo namreč, da mnogi naši ljudje, ki študirajo v Ljubljani, odidejo in se ne vrnejo, zato smo tudi po tej plati prepričani, da to je pridobitev ne le za Novo mesto, pač pa tudi za širšo regijo. Menim, da si občina Novo mesto, ki je gospodarsko in finančno močna, zasluži višje izobraženi kader, kot ga ima sedaj, in tudi to je pridobitev za naše gospodarstvo. Poleg tega pa načrtujemo, takoj ko se izkopljemo iz začetnih težav, strokovna znanja razširiti tudi na druge zaposlene.

All ste zadovoljni z vpisom?

Moram reči, da je študentov več, kot smo pričakovali. V prvi letnik študija se je vpisalo 110 rednih študentov in 126 izrednih, tretji letnik izrednega študija pa obiskuje 155 študentov. To so podatki za Novo mesto. Imamo še študijski center v Ljubljani, kjer izvajamo program za izredne študente. Tam je v prvi letnik vpisano 107, v tretji letnik pa 75 študentov. To je naša prva študijska enota izven Novega mesta. Tam se je študij začel 3. oktobra, medtem ko se je program v Novem mestu začel teden dni kasneje, ko so bili prostori pripravljeni za sprejem študentov in začetek predavanj. Dela so do sedaj večinoma končana, manjka še računalniška predavalnica, ki pa je za to študijsko leto ne potrebujemo, ker je predmet informatika na vrsti šele naslednje študijsko leto, in knjižnica. Študij na naši šoli traja šest semestrov oziroma tri leta, šolnina za prvi letnik znaša 120.000 tolarjev na semester in 150.000 tolarjev na semester za tretji letnik. Redni študenti, ki so letos vpisani v prvi letnik, na semester plačajo 45.000 tolarjev. Vendar ta sredstva ne zadoščajo za normalno izvajanje našega programa. Z občino pa tudi z državo smo bili dogovorjeni, da bosta prispevali del potrebnih sredstev za izvajanje pedagoškega procesa, vendar zaenkrat obljubljenih sredstev ne od enega ne od drugega še nismo dobili.

Spor izgleda resen?

Nikoli ni bil naš namen, da bi ta projekt izvajali brez pomoči občine in države, saj to ni šola, ki bi bila privatna. Privatna je v toliko, kolikor se razen nas nihče drug ni brigal zanjo.

Kdo so vaši študentje?

Približno tretjina rednih študentov je opravila maturo, ostali imajo zaključni izpit. Večina jih prihaja iz Novega mesta, približno 60%, ostali pa so iz okoliških občin in Posavja. Izredni študentje prihajajo iz vse Slovenije, tudi od zelo daleč. Čeprav jim je Ljubljana bližja, se raje šolajo v Novem mestu, ker tu potekajo predavanja med vikendom. Gre pa za študente med 20 in 55 letom starosti. V tretji letnik so se na našo šolo vpisali predvsem študenti, ki so v Ljubljani ali Mariboru končali višješolski program ekonomije, sprejeli pa smo tudi približno 30 študentov drugih strok. Ti so od maja do sedaj opravili že štiri diferencialne izpite, za katere smo organizirali tudi posebna predavanja, zadnjega (petega) pa bodo opravljali v tem šolskem letu. Gre za izbrana poglavja iz sedmih predmetov, združenih v pet izpitov.

pogovarjal se je Boris Blaič

Visoka strokovna šola strojništva: pogovor z ravnateljem Dragom Simončičem

foto: Alenka Bajec

Marsikateri dijak zaključnega letnika tehnične usmeritve Centra srednjih šol v novem šolskem letu ni zamenjal delavnega okolja. Nekateri so se za Visoko strokovno šolo strojništva odločili zaradi finančnih zadev, druge muči domotožje in spet tretje (ne)uspeh pri maturi oz. zaključnem izpitu. Kakorkoli že, njihov ravnatelj, dipl. inž. str. Drago Simončič, ki je bil moj sogovornik, je študij v domačem kraju prikazal kot privilegij. Vabim vas, da med vrsticami intervjuja izveste še več.

Najprej me zanima, kako je prišlo do ustanovitve vaše šole?

Naša šola je nastala zaradi želje v industriji po uporabnih inženirjih in takšnih, ki imajo po zaključku izobraževanja dovolj praktičnih znanj, da lahko čimprej začnejo z delom. V okviru tega je po spremembi izobraževalnega sistema prišlo do ustanovitve višjih strokovnih šol, ki so se organizirale s pomočjo Pharea. Za osnovo so imele čim večjo uporabnost in čim več praktičnih znanj. Predmetnik zato vključuje veliko praktičnih predmetov, ne zanemarja pa tudi teoretičnih.

Bi mi lahko kaj več povedali o programu Phare?

Phare je pred tremi leti deloval na področju višjega in srednjega šolstva. Finančno je podprl razvoj programa, izobraževanja učiteljev in partnersko sodelovanje med šolami v Sloveniji in EU. V okviru tega programa je bilo definirano tudi partnersko povezovanje šole z delovnimi organizacijami, gospodarskimi zbornicami, sindikati, skratka s tistimi, ki neposredno vplivajo na zaposlitev.

Menite, da Novo mesto lahko ponudi študentom pogoje za ustvarjalno delo?

Mislím, da so vsi pogoji v osnovi dani, vendar je treba za določene programe pripraviti izhodišča: od kadrovskih do materialnih. Novo mesto ima pogoje za razvoj višjih in nato visokih šol, vsekakor visokih strokovnih šol.

Menite, da je študij v domačem kraju privilegij?

Mislím, da je – glede na finančne obveznosti, ki bremenijo vsakega študenta.

V zadnjem času je veliko govora o ustanovitvi Univerze v Novem mestu. Kakšno je vaše mnenje o tem?

Dolgoročno je to vsekakor pozitivno, kajti ob razvoju kadra je možen razvoj gospodarstva. Če imaš kader v okolju, so možnosti razvoja industrije veliko večje. Vidimo, da je to v bodočnosti vezano na izobražen kader.

Ali je Novo mesto sploh pripravljeno na kup študentov in njihove žure? Imamo sploh dovolj veliko knjižnico?

Vsi začetki so okrnjeni, vendar vsak razvoj pomeni tudi izpopolnjevanje tako knjižnice kot študentskega življenja, specializiranih učilnic, ki so nujno potrebne za praktični del. Potreben je čas.

Na vašo šolo se lahko vpisujejo tudi tisti, ki imajo končan triletni program, tri leta delovnih izkušenj ter izpita iz slovenščine in matematike. Se vam to ne zdi prenizek kriterij?

To je pogoj, ki ga je postavilo ministrstvo. Res je, da imajo tudi oni možnost, kot tudi gimnazijci, vendar mi zahtevamo določeno podlago, na kateri gradimo. To je zgolj možnost, odprta vrata, vendar takšnih primerov ni veliko.

pogovarjala se je Mojca Rapuš

“Naša šola je nastala zaradi želje v industriji po uporabnih inženirjih in takšnih, ki imajo po zaključku izobraževanja dovolj praktičnih znanj, da lahko čimprej začnejo z delom.”

Univerza v Novem mestu se mi je še pred kratkim zdela iluzija in neuresničljiva želja. Prof. Japelj, gospod, ki je redni profesor ljubljanske univerze, doktor, pomočnik generalnega direktorja Miloša Kovačiča, predsednik sklada Krkinih nagrad, predsednik Akademске pobude Univerza v Novem mestu..., pa mi je situacijo prikazal iz povsem drugačnega zornega kota. Z njim sem se pogovarjala o študiju visokih tehnologij, ki ga Akademška pobuda Univerza v Novem mestu želi ustanoviti. Kot kaže, člani društva ne nameravajo ostati zgolj pri besedah.

Kaj menite o tem, da dolenski študentje odhajajo na študij v Ljubljano?

Pred kratkim sem poslušal zanimivo anketo, v kateri so mladi novinarji spraševali dijake, kam bi šli študirat. Zanimivo je, da so nekateri hoteli v Ljubljano zgolj zato, da pokažejo, da so zreli ljudje, ki hočejo v novo okolje. Hočejo dokazati, da jim bolj ustreza iti stran od tradicionalnih vizij in družine, da hočejo pokazati samostojnost, kar je silno lepo. Ta tendenca je prisotna pri novomeški mladini in kot predsednik Sveta sklada Krkinih nagrad poznam mlade. Prav življenjska zainteresiranost, da bi študirali v Novem mestu, je manj prisotna – razen pri tistih, ki živijo v skromnih okoljih – in v glavnem je tako prav. Današnji svet se spreminja in mladi si želijo čem več videti: ne le Ljubljano, nekaterim je celo Slovenija pretesna in želijo v svet. Imajo drugačne interese in tega jim ne smemo zameriti. Ne zagovarjam, da bi bila v Novem mestu univerza takšna kot v Ljubljani ali Mariboru, ampak le njun manjši del. V Krki imamo npr. 700 ljudi s fakultetno izobrazbo, 20 doktorjev, imamo moderno opremo in specialna znanja, ki večkrat prekašajo znanje profesorjev na ljubljanski univerzi. V Krki so to dokazali s svojim delom, rezultati. Želimo le tiste oddelke univerze, za katere bi se pokazal interes. Predvsem pa si želimo imeti podiplomski študij za tiste, ki si želijo znanja iz visokih tehnologij, (=High-Tech) iz področja kemije, farmacije, genskega inženiringa, biologije. To bi bila skromna zadeva, kjer bi bilo 15, 20, 25 slušateljev – Slovencev in tujcev. Krka je internacionalna tovarna, zato bi bili študentje iz Rusije, Poljske, Češke, pa tudi Nizozemske, Avstrije... Bila bi mednarodna, podiplomska fakulteta, kjer bi bil dokončni cilj doktorat.

Ker ste omenili študente iz tujine in vem, da Krka nagraduje mlade raziskovalce, me zanima, če bodo takšne motivacije deležni tudi tujci?

Do sedaj smo podelili že približno 15 nagrad študentom iz univerz za njihove disertacije in magistrska dela. Nagradili smo študente iz Rusije, Ukrajine, Poljske, Češke, Avstrije, Anglije... Pravzaprav smo nagradili že raziskovalce iz osmih držav. To je lepa promocija naše Krke, saj gledajo farmacevti in naši partnerji na nas še z večjim spoštovanjem, če vidijo, da mladi pri nas dobivajo nagrade za svoje raziskovalne dosežke.

Pred leti ste se pomembni ljudje na področju šolstva v Novem mestu, med njimi g. Blažič, prof. Fuisova in vi, na pobudo g. Koncilije zbrali na prvem sestanku Akademске pobude v Novem mestu. Kako je do te pobude sploh prišlo?

Takrat se je ta zadeva začela formalno, sicer pa smo se o teh stvareh pogovarjali že prej. Številni Novomeščani so pri nas vidno uveljavljeni, a tega nihče ne ve. Nekateri so pomembni profesorji, kot so to prof. dr. Peter Novak, prof. dr. Jože Gričar, prof. dr. Tomaž Šolmajer in drugi. Praktično je veliko Novomeščanov – in kar je naredil župan Koncilija, je bila pika na i. Mi bi morali tendence RIC-a, Visoke šole za upravljanje in poslovanje ter

foto: Borut Peterlin

“Če bodo v Sloveniji sami ekonomisti, potem ne vem, kaj bodo delali, potem se bo samo nekaj prekupčevalo in nič ustvarjalo. Mislim, da je prav, da imamo tudi strokovnjake iz kemije, fizike, fermentacije, računalniške elektronike. Potrebujemo strokovnjake, ker je dodana vrednost visoka le, če znamo izvajati sodobne tehnologije.”

Ekonomске fakultete še bolj povezovati v društveni obliki. Društvo ni delovna organizacija, ampak zveza ljudi, ki jih povezujejo isti interesi. Mi smo si vedno želeli, da bi kultura izobraževanja preseгла dosedanje okvire. Mi smo neke vrste spodbujevalci, samo to si želimo. Nimamo denarja in materialnih možnosti, imamo pa danosti, da bomo pripravili ustrezne programe in začeli z realizacijo. Da bi naše želje udejanjili, pa moramo imeti zagotovljene pogoje delovanja in predvsem ustrezna finančna sredstva. Mislim, da nam bo uspelo, saj nimamo samo moralne, temveč tudi že minimalno (finančno) podporo. A ne, da bi le-ta padla v naš žep, ampak da lahko pokrijemo potne stroške, stroške v zvezi s projekti, ki naj bi jih poskušali pripraviti tako daleč, da se bo lahko sprožil postopek verifikacije. Usmerjati se želimo podobno kot v Novi Gorici, kjer so že ustanovili fakulteto za varstvo okolja: pri nas v Novem mestu pa bi radi imeli fakulteto za visoke tehnologije. Imamo komparativno prednost, saj bi lahko sodelovala celotna slovenska farmacevtska industrija, pritegniti želimo mogoče še strojno industrijo, če bi bila zainteresirana. Tak program podpira Phare, s katerim imamo dobre povezave – in kje je rečeno, da mora biti vse v Ljubljani?

Ko sem se pogovarjala z g. Simončičem, mi je dejal, da je najpomembnejše, da pridobimo čim več visokošolskim zavodov. Se s tem strinjate?

To je delikatno vprašanje. Jaz sem svojo strokovno izobrazbo dosegel z doktoratom in gledam na to drugače. Višje- in visokošolski študij je potreben in pomemben za naše okolje, ni pa na primer potrebno, da dobijo titulo diplomirani inženir že po treh letih višješolskega študija – ne vem, kdo se je tega spomnil. To je za moje pojme nesmisel in zaničevanje tistih, ki končajo fakulteto in so tudi diplomirani inženirji, samo bistveno boljši. To ni prav in to bom poskušal vsakomur dokazati, saj je znanje na bistveno nižji ravni. Mi potrebujemo veliko ljudi z višjo izobrazbo, a če bi gledal našo tovarno, mislim, da potrebujemo veliko več ljudi z univerzitetnim študijem. Visoka šola je premalo in zdi se mi, da tudi ambiciozni študentje ne bodo z njo zadovoljni. Sicer so mi včasih pogledali prof. Simončiča, ki jih je lepo prikazal, vendar ne smemo pretiravati izključno z višješolskim izobraževanjem. Jaz bi podprl določena prizadevanja v Novem mestu, ne pa čisto vsa. Če bodo v Sloveniji sami ekonomisti, potem ne vem, kaj bodo delali, potem se bo samo nekaj prekupčevalo in nič ustvarjalo. Mislim, da je prav, da imamo tudi strokovnjake iz kemije, fizike, fermentacije, računalniške elektronike. Potrebujemo strokovnjake, ker je dodana vrednost visoka le, če znamo izvajati sodobne tehnologije. V kemiji na primer z raziskovalnim delom za zdravilo dobimo tudi do stokrat večje vrednosti, kot je vreden material – in to in še več je dodana vrednost. Danes cene učinkovin niso več 100 do 1.000, ampak lahko tudi 10.000 dolarjev, poznamo celo primere, ko kilogram učinkovine stane prek 100.000 USD. Za to je potrebno veliko znanja in resnično usposobljenih strokovnjakov.

Rečeno je bilo, naj bi bili Krka in Mestna občina NM soustanoviteljici?

To je ideja. Po sedanjih razmišljanjih bi ustanovitelj moralo biti neko podjetje, ki bi to vodilo.

Bi to pomenilo, da bi bila šola privatna?

Zadnji sestanki so vodili k temu, da bi bila to privatna organizacija, torej ne moja, Japljeva, ampak neka določena organizacija ljudi. Mislim, da bi bili Krka in občina bolj spodbujevalki, da bi malo pomagali za začetek, dali najnujnejše – nekaj milijonov tolarjev, nič več.

Ali bi študentje potemtakem morali plačevati šolnino?

Ovisno. Tukaj bi se dalo drugače dogovoriti. Naši študentje bi dobili štipendijo in drugi tudi. Nadarjenih in ambicioznih študentov stvar ne bi veliko stala, ker bi dobili podporo.

G. Usenik je leta 1996 dejal, da naj bi šola zaživela okoli leta 2000?

Leto 1999 je želja, če bi bil skromen začetek, medtem ko je leto 2000 morda realnost.

Imate že izbrano lokacijo, kjer naj bi šola stala?

Za naš študij visokih tehnologij imamo v Izobraževalnem centru ustrezne predavalnice, v Krki pa laboratorije, tako da bi se s Krko lahko dogovorili za prvo generacijo. Če pa bi bili interesi širši, bi lahko po ideji arhitekta Mušiča zasnovali univerzitetno središče v Novem mestu – a to so v tem trenutku še preveč optimistične napovedi.

Razmišljate o kontekstu kampusa, kot v Ameriki?

Na tak način da, in to pri Žabji vasi. To je intimna želja vodstva in občine. To bi spravilo Novo mesto na višji nivo. Rad bi poudaril, da je Novo mesto že od nekdanj pomemben slovenski kulturni center. Tu so se šolali mnogi pomembni Slovenci: Štukelj, Kette, Jarc, Jakac...

Zanimivo se mi zdi, da kemije ne uvrščate v dodiplomski, pač pa v podiplomski študij.

Ne vem, če bi bilo smiselno. Jaz sem profesor v Ljubljani in že danes je osip na fakulteti za kemijo velik, za študij ni veliko zanimanja. Zdaj imamo nove akcije in hodimo po srednjih šolah, da privabljamo mlade ljudi za naravoslovne in tehnične študije. Sam bom šel npr. na gimnazijo. Uspešno akcijo smo izvedli letos na Otočcu, kamor smo povabili na letno šolo najboljše kemike srednješolce iz Slovenije in tako promovirali Krko.

Za študij obljubljate nov program. Ga bodo oblikovali vaši strokovnjaki?

Pri oblikovanju bo prišla v poštev kombinacija naših in tujih strokovnjakov – tistih, ki so v svetu že vidno uveljavljeni. Upoštevali bomo najsodobnejše programe iz razvitih držav. Poznamo svetovne trende na področju razvoja znanosti in raziskav v svetu, zato bi želeli zasnovati edinstven program, ki bi pritegnil mlade ljudi. Predavatelji na naši fakulteti naj bi bili profesorji iz Ljubljane, pa tudi od drugod: s Poljske, Nizozemske, ZDA, celo znameniti profesor I. Hunter iz Anglije bi bil z nami pripravljen sodelovati. K nam bi želeli privabiti res sam vrh strokovnjakov in znanstvenikov. Osnovo študija naj bi predstavljal kreditni sistem, to pa pomeni, da bi imel vsak študent pripravljen svoj program študija, kjer bi lahko npr. opravljal del izpitov v svojih in drugih državah, del izpitov in doktorat pa pri nas v Novem mestu.

Predavanja bi bila najbrž v angleščini?

Da, večinoma v angleščini.

Menite, da je Novo mesto pripravljeno na univerzo z vidika knjižnice, ki ni tako velika?

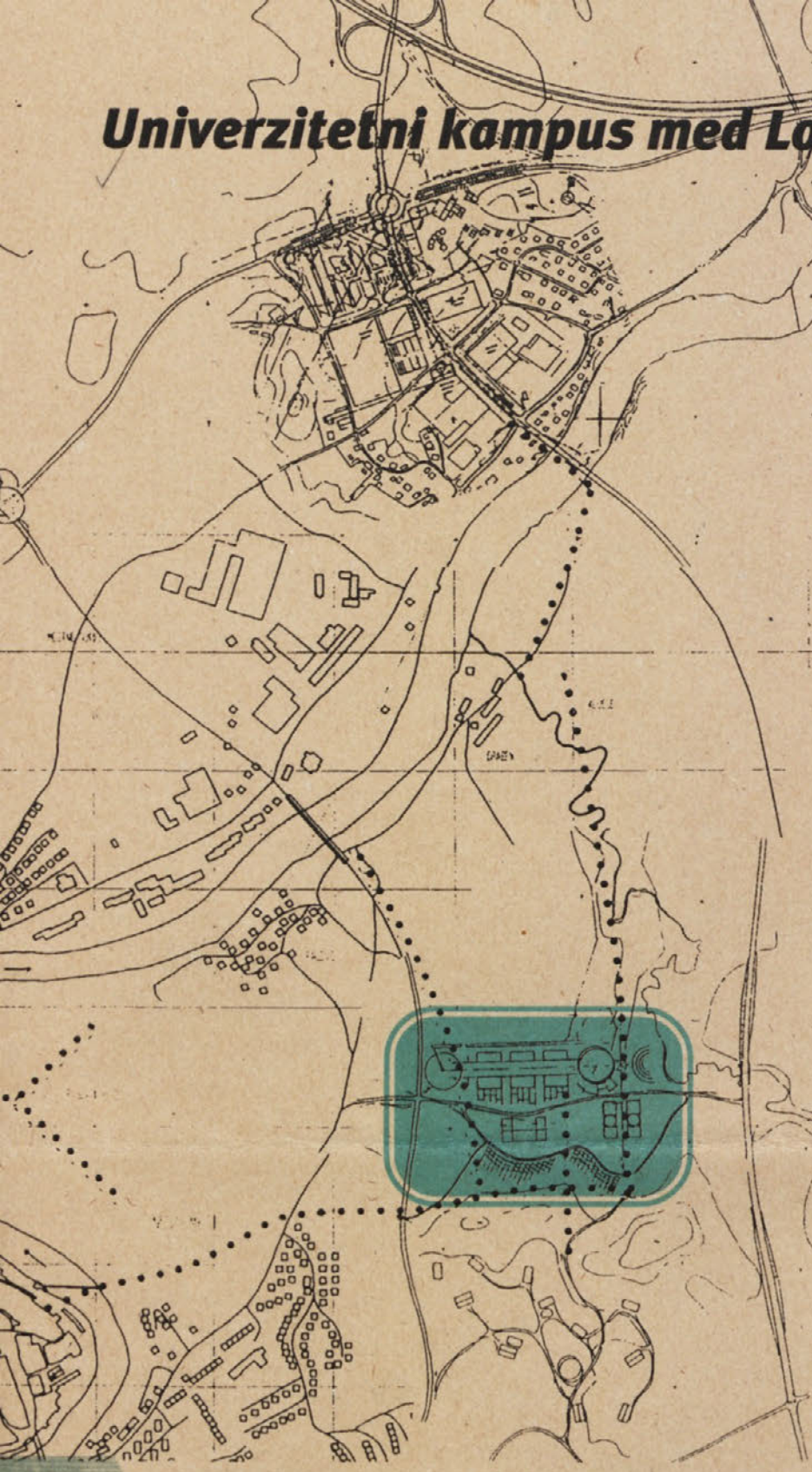
Za celo univerzo res ne. Knjižnico sicer imamo, druga stvar pa je strokovna literatura, revije, članki... Danes je najpomembnejši način, kako priti do zadnjih informacij. Zato so danes pomembne direktne povezave z informacijskimi centri v Sloveniji in v svetu. Z elektronsko pošto in prek interneta lahko dobimo zadnje, najpomembnejše informacije; prehajamo na »long-distance« učenje, kar ponavlja prof. Gričar. Knjižnica v smislu vašega vprašanja ni več bistvena.

Bodo ti študentje, če govoriva o eliti, imeli večje možnosti za zaposlitev pri vas?

Da, v Novem mestu in tudi drugje, kjer bomo gradili svoje obrate. Delali bomo tako kot drugi (Japonska, Evropa, ZDA), ki vlagajo svoj denar tudi v manjše inštitute po vsem svetu. Imajo farmacevtsko industrijo doma, a vlagajo denar v manjše inštitute po svetu. Lepo bo slišati, da so pri nas končali svoj doktorski študij mladi strokovnjaki, ki poznajo naše okolje in so si pridobili drugačne - »krkaške« pogleda. Želimo, da si ti ljudje pridobe našo miselnost in veselje bomo, če bodo študentje iz Poljske in Rusije o Krki govorili lepo in z entuziazmom.

pogovarjala se je Mojca Rapuš

Univerzitetni kampus med Ločno in Gotno vasjo?

Novo mesto ni le regijsko središče Dolenjske, temveč, kar je morebiti še pomembnejše, hkrati leži med prestolnicama dveh držav, torej na pol poti med slovensko Ljubljano in hrvaškim milijonskim Zagrebom. Tega dejstva in iz njega nosečih prednosti se Novo mesto premalo zaveda, še manj pa jih danes zna, morda pa ne zmore, izkoristiti.

Tudi morebitnega razvoja novomeške univerze ne gre gledati le skozi prizmo snovanja večih (regijskih) univerzitetnih središč v Sloveniji, temveč je modro razvoj bodoče novomeške univerze, predvsem pa njenih programov, usmerjati tudi v skladu z njegovo pozicijo med dvema prestolnicama, kar je nedvomno pomembna primerjalna prednost, ter ugotoviti, katere programe zmore ustvariti privlačne tudi za njiju.

Seveda pa ostaja dejstvo, da je univerza primarno interes Novega mesta in Dolenjske. Izobraževanje nedvomno postaja (oziroma to po svetu že je) sploh ne nepomembna gospodarska panoga, ki prinaša dobičke že po sebi, še večje pa seveda posledično, skozi razvoj, ki temelji na znanju, ki ga univerza generira; hkrati pa se, kot posledica novih potreb, ki pridejo s študenti in izobraženo elito, krepi in opogumlja tudi kulturna slika in zavest mesta, njegov duh.

Razvijanje univerzitetnega središča se znajde torej v interesnem polju raznolikih subjektov in na različnih ravneh. V primeru Novega mesta gre torej za interes populacije v regiji in širše, za interes nekaterih tukajšnjih gospodarskih subjektov, seveda pa mora biti to tudi interes same mestne občine.

Zagonskih sredstev za univerzo novomeška občina sama seveda ne bo zmogla, zato je potrebno iskati preostale možne dodatne vire, s čimer mora iti v korak tudi vmestitev Univerze v prostor. Tega problema se implicitno v okviru mesta zavedajo tudi snovalci Urbanistične zasnove Novega mesta (Urbanistični inštitut RS), ki so v osnutku tega dokumenta kot primeren prostor za umestitev univerzitetnega središča v Novo mesto našli danes popolnoma neizkoriščeno, a zelo atraktivno območje med reko Krko, potokom Šajser ter Vzhodno in Šentjernejsko cesto, torej na potozi med Ločno in Žabjo vasjo.

Kvalitete tega prostora so že same naravne danosti; med ostalimi lepi pogledi z blago razgibanega terena na vinogradniško Trško goro, bližina reke Krke in potoka Šajser ter gozdičev Ragov log in Drgančevje. Nič manj pomembne za snovanje nekakšnega odvoda univerzitetnega kampusa, torej malega študentskega mesteca, niso niti ustvarjene kvalitete mesta, ki jih pomenijo bližina starega centra Novega mesta in bodočega mestnega in regionalnega centra ob priključku na avtocesto v Mačkovcu z njunimi specifičnimi vsebinami - kultura, uprava, trgovina; sosedstvo razvijajočih se stanovanjskih naselij, lahka navezava na mestno in avtocestno prometno omrežje... Za začetek razvoja pa je morda še najpomembnejše, da se lokacija nahaja med industrijskima čonama v Ločni in Gotni vasi, ter ob obrtni coni Cikava, torej v neposredni bližini nekaterih tovarn, ki lahko vse, predvsem pa bo to verjetno Krka d.d., najdejo svoj neposredni interes za vlaganje v razvoj univerzitetnega središča oziroma njegovih jeder v smislu razvojno-raziskovalnih centrov.

Bodoča novomeška univerza ob primerni politiki in razvijanju zanimivih študijskih programov torej zlahka najde svojo upravičenost v širšem prostoru, v nadregionalnem in regionalnem okviru. V urbani sliki mesta pa mora biti njena fizična plat situirana tako, da bodo neposredni interes v njenem razvoju našli in ga spodbujali vsi subjekti, ki jo lahko formirajo, torej mestna občina, industrija in ostalo gospodarstvo, regija. To pa je nenazadnje nekaj, kar bi moralo biti pravilo pri umeščanju česar koli v prostor, res pa se tega nekateri premalo zavedajo in se zato soočajo z nekoliko večjimi stroški in manjšimi koristmi od svoje dejavnosti, kot bi to bilo ob njihovi nekoliko pametnejši prostorski politiki. Naj bo z univerzo drugače - torej smotrnejše.